

ita bene in ea viuere sine adiutorio dei etiā in paradiso nō erat in potestate: erat autē in prāte male viuere: sed beatitudine nō pmanura: et pena iustissima securura. **C**ū igit huius futuri casus hūani deus nō esset ignarus: cur eū non fineret inuidi angeli malignitate tēptari: nullo mō qđdem qđ vinceret incertus: s̄ nihilominus p̄sciū qđ ab eius semine adiuto sua gratia idē ipse diabolus fuerat sanctorū gl̄ia maiore vincendis. **I**ta factū est vt nec deū aliquid futuroꝝ lateret: nec p̄sciēdo quēq; peccare cōpelleret: et quid esset inter ppriā cuiusq; p̄sumptionem et suam tuitionem: angelice et hūane rōnali creature p̄sequēti exp̄ientia demonstraret. **Q**uis em̄ audeat credere aut dicere vt neq; āgel^o neq; hō caderet in dei prāte nō fuisse? **S**ed hoc eoz prāti maluit nō auferre: atq; ita et q̄ntū mali eoz supbia et q̄ntū boni sua gr̄a valeret ostendere. **C**ap. XXVIII.

Ecerunt itaq; ciuitates duas amores duo: terrenā: sc̄z amor sui vsq; ad p̄temptū dei: celestē vō amor dei: vsq; ad contēptū sui. **D**eniq; illa in seipsa: hec in dño gloriā. **I**lla em̄ querit ab hominibus gl̄iam: huius autē deus p̄scientie testis maxīma ē gloria. **I**lla in gl̄ia sua exaltat caput suum: hec dicit deo suo: gloria mea et exaltans caput meū. **I**lli in p̄ncipibus eius: vel in eis quas subiugat nationib^o dñandi libido dñatur in hac seruiūt inuicē in charitate: et p̄positi consulendo: et subditi obtemperando. **I**lla in suis potētibus diligit virtutem suā: hec dicit deo suo: diligam te dñe virtus mea. **I**deoq; in illa sapientes eius p̄m hominē viuētes aut corporis aut animi sui bona aut vtriusq; sectati sunt: aut qđ potuerūt cognoscere deū: nō vt deū honorauerūt vel gratias egerūt: sed euauerūt in cogitationibus suis: et obscuratū est insipiens cor eoz: dicētes em̄ se esse sapientes: id ē dñante sibi superbia in sua sapientia sese extollentes stulti facti sunt: et imutauerūt gl̄iam incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hoīs: et volucꝝ: et quadrupedū et serpentiuꝝ. **A**d huiuscemodi em̄ simulacra adoranda vel duces populoz v̄ sectatores fuerūt: et coluerūt atq; seruiuerunt creature potius q̄ creatori qui est benedictus in secula. **I**n hac autē nulla est hoīs sapientia nisi pietas qua recte colitur verus de^o: id ē expectans p̄miū in societate sanctorū: nō solū hoīm verū etiam et angeloz: vt sit deus omnia in omnibus amen.

ExPLICITUS EST LIBER DECIMUS QUARTUS.
INCIPIUNT CAPITULA LIBRI QUINTIDECIMI.

- i** **D**e duobus ordinibus generatōis hūane in diuersos fines ab initio procurantis.
- ii** **D**e filiis carnis et filiis p̄missionis.
- iii** **D**e sterilitate sare quā dei gr̄a fecūda.
- iiii** **D**e terrene ciuitatis concertati (uitone vel pace.
- v** **D**e primo terrene ciuitatis auctore fratricida cui^o impietati romane vrbis conditor germani cedere r̄iderit.
- vi** **D**e languorib^o quos ex pena peccati etiam ciues ciuitatis dei in hui^o vite p̄grinatione patiunt: et a quib^o deo medente sanantur.
- vii** **D**e causa et pertinacia sceleris cayn quē a facinore concepto nec dei sermo reuocauit.
- viii** **Q**ue rō fuerit vt cayn inf̄ principia generis hūani p̄deret ciuitatem.
- ix** **D**e longa vita hominum que fuit ante diluuium: et de ampliore humanozū corporum forma.
- x** **D**e differentia qua inter hebreos et nostros codices vidēt̄ annozū numeri dissonare.
- xi** **D**e annis matusalē cui^o etas q̄ttuordecim annis vidēt̄ diluuium excedere.
- xii** **D**e opinione eoz qui p̄mox tempoz homines tam longeuos q̄ scribitur fuisse non credunt.
- xiii** **A**n in dinumeratione annozū hebreozū magis q̄ septuaginta interpretum sit sequenda auctoritas.
- xiiii** **D**e pilitate annozū q̄ dñs d̄bus nūc spacijs et in p̄oribus sc̄lis p̄currerunt.
- xv** **A**n credibile sit p̄mi sc̄li viros vsq; ad eā etatē qua filios generasse referuntur a cōcubitu p̄tinuisse.
- xvi** **D**e iure p̄iugioꝝ: qđ dissit a subsequētib^o matris habuerint p̄ma p̄nubia.
- xvii** **D**e duob^o ex vno genitore p̄creatis patribus atq; principibus.
- xviii** **Q**uid signatū sit in abel et seth et enos: qđ apparet ad xpm et corpus eius: id ē ecclesiam pertinere.
- xix** **D**e significatione que in enoch translatione monstrat.
- xx** **D**e eo qđ cayn successio i octaua ab adā generatōe claudis: et in poster^o ab eodē patre adā noe decim^o inuenit.
- xxi** **Q**ua rōne cōmemorato enoch qđ fuit filius cayn: toti^o generatōis ei^o vsq; ad diluuium sit continuata narratio: cōmemorato autem enos qui fuit filius

feth ad conditionis humane principium sit rediturum.

xxij De lapsu filioꝝ dei aligenigenarū mulierum amore captoꝝ: vñ ꝛ oēs exceptis octo hoibus diluuiō p̄ire meruerunt.

xxiij An credendū sit angelos substantie spiritalis amore speciosarū mulierū captos eorundem iniisse piugia: ex quibꝫ gigantes sunt creati.

xxiiii Quō intelligendū sit qꝫ eis qꝫ diluuiō p̄dendi erant dñs dixerit. Erūt dies eorum centū viginti anni.

xxv De ira dei qꝫ incōmutabilē trāquillitatē nulla inflāmatōe pturbat.

xxvi De arca quā noe iussus est facere in oibus xp̄m eccliamqꝫ significet.

xxvii De arca atqꝫ diluuiō: nec illis esse p̄sentiendū qꝫ solā historiā recipiūt sine allegorica significatōe: nec illis qꝫ solas figuras defendunt. repudiata historis veritate.

Incipit liber quintusdecimus.

Capitulum I.

De felicitate paradisi vel de ip̄o paradiso: ꝛ de vita ibi primorū hoim eorūqꝫ pctō atqꝫ supplicio: multi multa senserūt: multa dixerūt: mltā literis mādauerūt.

Ros qꝫ fm scripturas sacras vel qd̄ in eis legimꝫ: vel qd̄ ex eis intelligere potest: eaz congruentes auctoritati: de his rebus in supioribꝫ libris diximꝫ. Enuncleari autē si ista qꝫant mltiplices atqꝫ mltimodas pariūt disputatōes: qꝫ pluribꝫ inserēde sunt voluminis qꝫ hoc opꝫ r̄pulsqꝫ depolscit. Qd̄ nō ita largū habemꝫ: vt in oibꝫ qꝫ possunt reqꝫere ociosi ꝛ scrupulosi: patiores ad interrogādū: qꝫ capatiores ad intelligendū: nos opteat imozari. Arbitror tñ satis nos iā fecisse magnis ꝛ difficilimis qd̄nibus de initio vel mūdi vel aie: vel ip̄i generis hūani: qd̄ in duo genera distribuimꝫ: vnum eoz qꝫ fm hoim: altez eoz qꝫ fm deū viuūt. qꝫ etiā mystice appellamꝫ ciuitates duas: h̄ est duas societates hoim: quaz est vna qꝫ p̄destinata ē in eternū regnare cū deo: altera eternū suppliciu subire cū diabolo. Sed iste finis est eaz d̄ qꝫ post loquēdū est. Hunc autē qm̄ de exortu earū siue in angelꝫ quorū numerꝫ ignorat a nobis: siue in duobꝫ p̄mis hoibꝫ satis dictū est: iaz mihi videt eaz aggrediēdꝫ excursus: ex quo illi duo generare ceperūt donec hoies generare cessabūt. Hoc em̄ vniuersuz t̄ps siue sc̄lm in qꝫ cedūt moriētes succedūtqꝫ nascētes: istaz duaz ciuitatū de quibꝫ disputamꝫ excursus est. Natus ē igit̄ p̄or cayn ex illis duobꝫ generis humani pa-

rentibus: p̄tinēns ad hoim ciuitatē. Posterior abel ad ciuitatē dei. Sicut em̄ i vno hoie qd̄ dixit ap̄lus experimur: qꝫ nō p̄mū qd̄ spiritale est sed qd̄ aiāle: postea spiritale. vnde vnusquisqꝫ quoniā ex damnata ppagine exorīt: primo sic necesse est ex adam malus atqꝫ carnalis qꝫ si in christū renascendo p̄fecerit: post bonus ꝛ spiritalis: sic in vniuerso genere humano cum p̄mū due iste ceperūt nascendo atqꝫ moriendo p̄currere ciuitates: p̄ior est natus ciuis huius seculi: posterior autē isto peregrinus in seculo ꝛ p̄tinens ad ciuitatē dei: gratia p̄destinatus: gra electus: gratia peregrinus deorsum: gratia ciuis sursum. Nam q̄ntum ad ip̄m attinet ex eadem massa orīt que originaliter est tota dānata: sed tanqꝫ sigulus deus. Hanc em̄ similitudinem nō imprudenter sed prudenter introducit ap̄lus: ex eadem massa fecit aliud vas in honorem: aliud in cōtumeliā. Prius autē factū est vas in p̄umeliā: post x̄o altez in honore: quia ꝛ in ip̄o vno sicut iam dixi hoie prius est reprobus: vnde necesse est incipiamus ꝛ vbi nō est necesse vt remanemus: posterius x̄o pb̄um quo p̄ficiētes veniamus: ꝛ quo pueniētes maneamus. Proinde nō qdem omnis homo malus erit bonus: nemo tamē erit bonus qui nō erat malus: sed quāto quisqꝫ citius mutat in meliꝫ hoc in se facit noiari qd̄ apprehendit celerius: ꝛ posteriore cooperit vocabulū pus. Scriptum est itaqꝫ de cayn qd̄ didit ciuitatem. Abel autē tanqꝫ pegrinus nō condidit: supna est em̄ sanctorū ciuitas: qꝫuis hic pariat ciues: in quibus peregrinat donec regni eius tēpus adueniat: cum p̄gregatura est om̄s in suis corporibus resurgentes: quādo eis p̄missum dabit̄ regnum vbi cū suo p̄ncipe rege seculorū sine villo tempore sine regnabunt.

Ca II.

Abra sane quedam ciuitatis huius: ꝛ imago p̄phetica ei significande potius qꝫ p̄sentande seruiuit in terris que eam temp̄e demonstrari oportebat: ꝛ dicta est etiam ipsa ciuitas sancta merito significantis imaginis nō expresse sicut futura est veritatis. De hac imagine seruiēte: ꝛ de illa quā significat libera ciuitate: sic ap̄lus ad galathas loquitur. Dicite mihi inquit sub lege volentes esse legē nō audistis. Scriptum est em̄ qꝫ Abraham duos filios habuit: vnum de ancilla: ꝛ vnuz de libera. Sed ille quidem qui de ancilla fm carnem natus est: qui autē de libera prep̄missio nem: que sunt in allegoria. Hec enim sunt duo testamēta: vnū quidem a monte sina in seruitutem generans que est agar. Sina em̄ mons est in arabia: qui cōiunctus est huic que nunc

1. Cor. 15.

Roma. 9

Gen. 4

Gal. 4.

Laplin. I. d. E. te. lici. citate pad. si vl. 2c. In. doc. qnto. d. cimo. libro. incipit. au. gust. in. age. re. de. p̄. gres. tuim. eaz. congru. entes. aucto. ritati. de. his. re. bus. in. supio. rib. lib. ris. dixim. Enuncleari. autē. si. ista. q̄. ant. mlti. plices. atqꝫ. mlti. modas. pariūt. disputatōes. qꝫ. pluribꝫ. inserē. de. sunt. voluminis. qꝫ. hoc. opꝫ. r̄. puls. qꝫ. depolscit. Qd̄. nō. ita. largū. ha. bemꝫ. vt. in. oibꝫ. qꝫ. possunt. reqꝫere. ociosi. ꝛ. scrupulosi. patiores. ad. interrogādū. qꝫ. capatiores. ad. intelligendū. nos. opteat. imozari. Arbitror. tñ. satis. nos. iā. fecisse. magnis. ꝛ. difficilimis. qd̄. nibus. de. initio. vel. mūdi. vel. aie. vel. ip̄i. generis. hūani. qd̄. in. duo. genera. distribuimꝫ. vnum. eoz. qꝫ. fm. hoim. altez. eoz. qꝫ. fm. deū. viuūt. qꝫ. etiā. mystice. appellamꝫ. ciuitates. duas. h̄. est. duas. societates. hoim. quaz. est. vna. qꝫ. p̄destinata. ē. in. eternū. regnare. cū. deo. altera. eternū. suppli. ciū. subire. cū. diabolo. Sed. iste. finis. est. eaz. d̄. qꝫ. post. loquēdū. est. Hunc. autē. qm̄. de. exortu. earū. siue. in. angelꝫ. quorū. numerꝫ. ignorat. a. nobis. siue. in. duobꝫ. p̄mis. hoibꝫ. satis. dictū. est. iaz. mihi. videt. eaz. aggrediēdꝫ. excursus. ex. quo. illi. duo. generare. ceperūt. donec. hoies. generare. cessa. būt. Hoc. em̄. vniuersuz. t̄ps. siue. sc̄lm. in. qꝫ. cedūt. moriētes. succedūtqꝫ. nascētes. istaz. duaz. ciui. ratū. de. quibꝫ. disputamꝫ. excursus. est. Natus. ē. igit̄. p̄or. cayn. ex. illis. duobꝫ. generis. humani. pa.

Gen. 4.

est hierlm: seruit eni cū filiis suis. Que aut sur
sum est hierlm libera est que est mater nostra.

Esa. 54. Scriptū est eni. Letare sterilis que nō paris:
erūpe et exclama que nō parturis: qm̄ multi fili
lij deserte magis q̄ ei⁹ que habet vix. Nos aut
frēs fm̄ isaac p̄missionis filij sumus. Sed sicut
tunc q̄ fm̄ carnē natus fuerat p̄sequēbat eum
q̄ fm̄ sp̄m̄. ita et nunc. Sed q̄d dicit scriptura:

Gen. 21. Ejce ancillā et filiū eius. Non eni heres erit fi
lius ancille cū filio libere. Nos aut frēs nō su
mus ancille filij sed libere: q̄ libertate xp̄s nos
liberauit. Hec forma intelligendi de aplica au
toritate descendēs locū nobis apit: quēadmo
dū scripturas duoz̄ testamentoz̄ veteris et no
ui accipere debeamus. Pars eni quedā terre
ne ciuitatis imago celestis ciuitatis effecta
ē: nō se significando: s̄ alteram: et ideo fūiens.

Neq̄ eni p̄pter seipsam s̄ p̄pter aliā significā
dam est instituta: et p̄cedente aliā significatiōe
et ipsa p̄figurans p̄figurata. Nam agar ancil
la sare eiusq̄ filius imago q̄dā hui⁹ imaginis fuit
Et qm̄ transire erant ymbze luce veniente:
ideo dicit libera sara q̄ significabat liberā ciui
tatē: cui rursus alio mō significande etiam illa

Ibidem. ymbra fūiebat. Ejce ancillā et filiū eius: nō eni
heres erit fili⁹ ancille cū filio meo isaac. q̄d ait
ap̄tus cū filio libere. Inuenimus ḡ in terrena
ciuitate duas formas: vnā suā p̄ntiā demonstrā
tem. alterā celesti ciuitati significande sua p̄nti
a fūientē. Parit autē ciues terrene ciuitatis
peccato vitata natura. celestis x̄o ciuitatis ci
ues parit a p̄ctō naturā liberās gr̄a. vñ illa vo
cant vasa ire: ista vasa misericordie. Significa
tū est hoc etiā in duobus filiis abrae q̄ vnus d
ancilla q̄ dicebat agar fm̄ carnē natus est hys
mael: alter aut de sara libera fm̄ p̄missionē na
tus isaac. Uterq̄ q̄dem de semine abrae: s̄ illū
genuit demonstrās p̄suetudo naturā: istus x̄o
dedit p̄missio significans gr̄am. **Ibi humanus
vlus oñdīē. hic diuinū bñficiū cōmēdat. Ca. III**

Gal. 4. Ara q̄pe sterilis erat: et desperatiōe p̄
lis saltē de ancilla sua p̄cupiscens h̄fē: q̄d
de ipsa nō se posse cernebat. dedit eā fetandaz̄
viro: d quo parere voluerat nec potuerat. Ex
egit itaq̄ etiaz̄ sic debitū de marito vtens iure
suo in vtero alieno. Natus est hysmael sic na
scunt hōies p̄mixtiōe sexus vtriusq̄ vitata le
ge nature. **Itō dictū est fm̄ carnē: nō q̄ ista bñ
ficia dei nō sint: aut nō illa op̄es d̄s cuius op̄is ex
sapia attingit: sicut scriptū est: a fine vsq̄ ad fi
nē fortiter: et disponit oīa suauiter: s̄ vbi signifi
candū fuerat dei donū q̄d in debitū hoib⁹ gra
tis gratia largiret: sic oportuit dari filiū quēad
modū nature nō debebat excursibus. Regat**

Gen. 16. Ara q̄pe sterilis erat: et desperatiōe p̄
lis saltē de ancilla sua p̄cupiscens h̄fē: q̄d
de ipsa nō se posse cernebat. dedit eā fetandaz̄
viro: d quo parere voluerat nec potuerat. Ex
egit itaq̄ etiaz̄ sic debitū de marito vtens iure
suo in vtero alieno. Natus est hysmael sic na
scunt hōies p̄mixtiōe sexus vtriusq̄ vitata le
ge nature. **Itō dictū est fm̄ carnē: nō q̄ ista bñ
ficia dei nō sint: aut nō illa op̄es d̄s cuius op̄is ex
sapia attingit: sicut scriptū est: a fine vsq̄ ad fi
nē fortiter: et disponit oīa suauiter: s̄ vbi signifi
candū fuerat dei donū q̄d in debitū hoib⁹ gra
tis gratia largiret: sic oportuit dari filiū quēad
modū nature nō debebat excursibus. Regat**

Gal. 8. que inerat augeat. **Caplin. V.**
Rimus itaq̄ fuit terrene ciuitatis p̄di
tor fratricida: nā suū fratrem ciuē ciui
tatis eterne i hac terra pegrinantē: inuidēna

enī natura iam filios tali cōmixtioni maris et
mine q̄les esse poterat abrae et sare: i illa iā eta
te etiā mulier! accedēte sterilitate q̄ nec tūc pa
rere potuit: qm̄ nō etas fecūditati s̄ etati fecū
ditas defuit. Q̄d ḡ nature sic affecte fruct⁹ pos
steritatis nō debebat: significat q̄d natura ge
neris hūani p̄ctō vitata. ac p̄ h̄ iure dānata: ni
hil x̄e felicitatis i posterz̄ merebat. Recte igit si
gnificat isaac p̄ p̄missionē nat⁹ filios gr̄e: ci
ues ciuitatis libere: socios pacis eterne: vbi sit n̄
amor. p̄p̄e ac p̄uate q̄dāmō volūtatis. s̄ cōi eos
dēq̄ imutabili bono gaudēs atq̄ ex mult⁹ vnū
cor facies. i. p̄fecte facta cōcoris obedientia cha
ritatis.

Caplin. III

Qterrena porro ciuitas q̄ sempiterna si
erit: neq̄ eni cū in extremo supplicio
dānata fuerit iā ciuitas erit: hic habet bonum
suū cuius societate letat: qualis esse de talibus
rebus leticia potest. Et qm̄ non est tale bonū
vt nullas angustias faciat amatoribus suis. iō
ciuitas ista aduersus seip̄z̄ plerūq̄ diuidifliti
gādo: bellādo atq̄ pugnādo: et aut imortiferas
aut certe mortales victorias req̄rendo. Nam ex
quacunq̄ sui parte aduersus alteram sui p̄tem
bellando surrexerit: q̄rit esse victrix gentium
cum sit captiua victoz̄um. Et si quidem cum vi
cerit sup̄buis extollit: etiam sic mortifera. Si
x̄o p̄ditōz̄ cogitās casusq̄ cōes magis q̄ accidē
p̄it adūsis angis: q̄ eis q̄ puencrūt scōis rebus
inflat. tñm̄ moralis est ista victoria: Neq̄ eni
sp̄ dñari poterit p̄manendo eis quos potuerit
subiugare vincēdo. Non aut recte dicunt ea bo
na non esse que p̄cupiscit hec ciuitas: qm̄ est et
ipsa in suo genere hūano melior. Lōcupiscit eni
terrenam quandā p̄o rebus infimis pacez̄: ad
eam nanq̄ desiderat peruenire bellando. qm̄
si vicerit et qui resistat non fuerit: pax erit quaz̄
non habebant partes inuicem aduersantes: et
p̄his rebus quas simul habere non poterant
infelici egestate certantes. Hanc pacem requi
runt laboriosa bella: hanc adipiscit que putat
gloriosa victoria. Quādo aut vincunt q̄ causa
iustioze pugnabāt: quis dubitet gratulandam
esse victoriā et puenisse optabilem pacē. Hec bo
na sunt: et sine dubio dei dona sunt. S̄ si negle
ctis melioribus que ad sup̄nam pertinent ciui
tatem: vbi erit victoria in eterna et summa pa
ce secura: bona ista sic p̄cupiscant. vt vel sola eē
credantur. vel his que meliora credunt ampli
us diliganē. necesse est miseria consequatur. et

Caplin. V.

Primus itaq̄ fuit terrene ciuitatis p̄di
tor fratricida: nā suū fratrem ciuē ciui
tatis eterne i hac terra pegrinantē: inuidēna

Gen. 4

victus occidit. **U**n mirandum non est q̄ tanto post in ea ciuitate p̄dēda q̄ fuerat hui⁹ terrene ciuitatis de q̄ loquimur caput futura ⁊ tā mult⁹ gētib⁹ regnatura: huic p̄mo exēplo: ⁊ vt greci appellāt archetypo q̄dā sui generis imago respondit. **N**ā ⁊ illic sic ip̄m facin⁹ q̄dā poeta cōmemorauit illoꝝ. **F**raterno p̄mi maduerūt sanguine muri. **S**ic enī p̄dita est roma: q̄n̄ occisus remū a fr̄e romulo romana testat⁹ h̄istoria: nisi q̄ iste terrene ciuitatis ambo ciues crāt: ⁊ ambo gl̄iaz de romāe reipublice institutōe q̄rebāt. **S**ed ambo eā tantā q̄tā si vn⁹ esset habere: nō poterāt. **Q**ui enī volebat dñando gloriari: minus vtiq̄z dñaret: si ci⁹ p̄tās viuo p̄sorte minueret. **U**t ḡ totā dñationē haberet vn⁹: ablat⁹ est foci⁹: ⁊ scelere creuit in pei⁹: q̄d in nocētia min⁹ eēt in meli⁹. **H**i autē fr̄es cayn ⁊ abel nō habebāt ambo in se silem rex terrenaz cupiditatē: nec in h̄ alter alteri inuidit q̄d dñatus ei⁹ fieret angustior: qui alteꝝ occidit: si abo dñaret. **A**bel quippe nō q̄rebat dñationē in ea ciuitate q̄ condebat a fratre: s̄ inuidentiā illa diabolica q̄ inuidēt bonis mali: nulla alia cā ē nisi qz illi boni sunt: illi mali. **N**ullo enī mō fit minor accidere seu p̄manēte p̄orte possessio bonitatis: imo possessio bonitatis tanto fit latior: q̄nto cōcordior eā in diuidua socioꝝ possidet charitas. **N**ō habebit deniq̄z istā possessionē q̄ eā noluerit habere cōem: ⁊ tāto eam repiet ampliorē: q̄nto ampl⁹ ibi potuerit amare p̄sorte. **I**llud igif q̄d in remū ⁊ romulū exortū est: quēadmodū aduersus seip̄am terrena ciuitas diuidat⁹ oñdit: q̄ at̄ inter cayn ⁊ abel: in duas ip̄as ciuitates dei ⁊ hoim inimicitias demonstrauit. **P**ugnāt ḡ inter le mali ⁊ mali. **I**te pugnāt inter se boni ⁊ mali. **B**oni vō ⁊ boni si p̄fecti sunt inter se pugnare non p̄t̄. **P**roficiētes autē nondū p̄fecti: ita p̄t̄: vt bonus q̄sq̄ ex ea pte pugnet p̄tra alteꝝ: quā etiā p̄tra semetip̄m. **E**t i vno q̄ppe hoie caro cōcupiscit aduersus sp̄m: ⁊ sp̄s aduersus carnē. **C**ōcupiscētia ḡ spiritalis p̄tra alterius pōt̄ pugnare carnalē: vel cōcupiscētia carnal⁹ p̄tra alterius sp̄ūalem: sicut inter se pugnāt boni ⁊ mali: vel certe ip̄e cōcupiscētie carnales inter se duozū bonozū nōdū vtiq̄z p̄fectozū: sicut in se pugnāt mali ⁊ mali: donec eozū q̄ curāt ad vltimā victoriā sanitas p̄ducat. **L**a. VI.

I Anguor est quippe iste: i. illa inobediētia: de q̄ in libro q̄rdecimo disseruim⁹ prime inobediētie supplicii: ⁊ iō non natura s̄ vitium est. p̄pter quod dicit p̄ficientibus hois **Gal. 6.** ⁊ ex fide in hac peregrinatione viuentibus **In** uicem onera vestra portate: ⁊ sic adimplebitis **Thes. 5.** legem christi. **I**tem alibi dicit. **L**orripite in qui

etos: p̄solamini pusillanimes: suscipe infirmos patientes estote ad omnes. **V**idete ne q̄s malū p̄ malo alicui reddat. **I**te alio loco. **S**i p̄oc **Gal. 6.** cupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spirituales estis instruite h̄mōi in sp̄ū mansuetudinis: intendens teip̄m ne ⁊ tu tempteris. **E**t alibi. **S**ol nō occidat sup iracūdiam vāstram. **E**p̄c. 4. **E**t in euangelio. **S**i peccauerit in te fr̄ater tu⁹ **Mat. 18.** corripe eū inter te ⁊ ip̄m solū. **I**te de peccatis in quibus multozū cauet offensio: sic apostolus dicit. **P**eccantes corā oñibus argue vt ⁊ ceteri. **T**ibi. 5. **r**i timorē habeant. **P**ropter hoc ⁊ de venia in uicem danda multa p̄cipiunt: ⁊ magna cura p̄pter tenendā pacē: in qua nemo poterit vi **Heb. 12.** dere deū vbi ille terror est: q̄n̄ iubet seruus de **Mat. 18.** cem miliū talentozū reddere debita que illi fuerant relaxata: q̄m debitū denarioꝝ centū conseruo suo nō relaxauit. **Q**ua similitudine p̄posita dñs iesus adiecit atz ait. **S**ic ⁊ vobis faciet **I**bidem. pater vester celestis si nō dimiseritis vnusq̄sq̄z fratri suo de cordibus vestris. **H**oc modo curatur ciues ciuitatis dei in hac terra pegrinātes ⁊ paci supne patrie suspirantes. **S**piritus autē sanctus opatur intrinsectus: vt valeat aliquid medicina que adhibet extrinsecus. **A**liquin etiam si deus ip̄e vtens creatura sibi subdita in aliqua specie humana sensus alloquat⁹ humanos: siue istos corporis: siue illos quos istis silim⁹ habemus in somnis: nec interiore gratia mentem regat atq̄ agat: nihil p̄dest hoī oñis p̄dicatio veritatis. **F**acit autē hoc deus a vasis misericordie: ire vasa discernens: dispensatiōe qua ip̄sa nouit multū occulta: sed tamen iusta. **I**psō quippe adiuante mirabilibus ⁊ latentib⁹ modis: cum peccatū q̄d habitat in mēbris n̄ris quod sic peccatū est: vt sic etiāz pena peccati si cut apl⁹ p̄cipit. **N**on regnet peccatum in no **Roma. 6.** stro mortali corpore ad obediendū desiderijs eius: nec ei mēbra nostra velut iniquitatis arma exhibeamus: p̄uertit ad mentē nō sibi ad malo regente p̄sentientē ⁊ eā regens tranquillus nūchabit postea sanitatē p̄fectaz: atq̄ imortalitate p̄cepta homo sine vllō peccato in eterna pace regnabit. **L**a. VII.

I Ed hoc ip̄m q̄d sicut potuimus exposuimus cū deus locutus esset ad cayn eomō quo p̄mis hoibus p̄ creaturā subiectam velut eozū socius forma p̄grua loquebat⁹: quid ei p̄fuit? **N**onne p̄ceptū scelus in necando fratre etiam post verbū diuine admonitionis impleuit? **N**am cū sacrificia discreuisset amboꝝ in illius respiciens huius despiciens: quod nō dubitandū ē potuisse cognosci signo aliquo attestante visibili: ⁊ h̄ iō fecisset deus: qz mala erāt

bitur tui. Quod dictū ē ad cayn de peccato vel de vitiosa carnis ꝑcupiscentia: hoc isto in loco de peccatrice femina: vbi intelligendū est viruz ad regendā vxorē: anio carnē regenti similē eē

Ep̄. 5. oportere. Propter qđ dicit apl̄. Qui diligit vxorē suā seip̄m diligit. Nemo em̄ vnq̄ carnez suā odio habuit. Sananda sūt em̄ hec sicut nra nō sicut aliena dānanda. Sed illud dei ꝑceptū cayn sicut ꝑuarica: or̄ accepit. Inualefcere qđ ꝑe inuidētie vitio: fratrē insidiatus occidit. Talis erat terrene ꝑditiō: ciuitatis. Quō autē si gnificauerit etiā cayn iudeos a quib⁹ xp̄us occisus est pastor ouīū hominū: quē pastor ouīū pecorum ꝑfigurabat abel: qz in allegoria ꝑ ꝑherica res est parco nunc dicere et quedā hic aduersus faustū manicheū dixisse me recolo.

Capitulum VIII.

Unc autē defendenda videt̄ mibi historia: ne sit scriptura incredibilis q̄ dicit edificatā ab vno hoīe ciuitatē: eo tpe quo nō plus q̄ viri q̄truo: vel poti⁹ tres postea q̄ fratrem frat̄ occidit fuisse vident̄ in terra: id est prim⁹ homo pater oīm et ip̄e cayn et ei⁹ filius enoch: ex cui⁹ noīe ip̄a ciuitas nuncupata est. Sed hoc quos mouet: parū ꝑsiderāt nō oēs homīes qui tūc esse potuerūt: scriptores sacre hui⁹ historie necesse habuisse nomīare sed eos solos quos operis suscepti ratio postulabat. Propositū quippe scriptoris illius fuit per quē spūs sanctus id agebat: per successiones certaz generationū ex vno homīe ꝑpagatarū puenire ad abraam: ac deinde ex eius semine ad populū dei: in quo distincto a certis gentibus ꝑfiguraretur: et ꝑnunciarent om̄ia que de ciuitate cuius eternū erit regnū: et de rege ei⁹ eodē qz conditore xp̄o in spū ꝑuidebant̄ esse futura ita vt nec de altera societate hominuz taceret̄ quā terrenā dicimus ciuitatē quantū ei come morande satis esset: vt ciuitas dei etiāz sue ad uersarie compatione clarescat. Cū igitur scriptura diuina vbi et numerū annoz quos illi homīes vixerunt cōmemorat ita includat: vt dicat de illo de quo loquebat̄: et genuit filios et filias: et fuerunt om̄es dies illius vllī⁹ quos vixit anni tot: et mortuus est: nūquid qz cosdez filios et filias nō nomīat: ideo intelligere nō debemus ꝑ tam multos annos quib⁹ tūc in seculi huius ꝑma etate vīuebant nasci potuisse plurimos homīes: quoz cetibus cōdi possent etiā plurime ciuitates. Sed ꝑtinuit ad deū quo ista inspirante conscripta sūt: has duas societates suis diuersis generationib⁹ primitus digerere atqz distinguere vt seoz sum hominū: hoc ē s̄m hominem viuēt iū: seoz sum autem filioz dei

id est hominū s̄m deū viuēt iū generationes cōtererent vsqz ad diluuiū: vbi ambarum societatum discretio cōcretio qz narrant̄: discretio quidē qz ambarū sepatim generationes cōmemorant̄ vnus fratricide cayn: alterius autē qui vocabat̄ seth. Ratus quippe fuerat et ip̄e d̄ adam pro illo quē frater occidit. Concretio autem quia bonis in deterius declinātibus tales vniuersi facti fuerant vt diluuiū delerent: ecce pro vno iusto cui nomen erat noe: et eius cōiuge et tribus filiis totidēqz nuribus: qui homines octo ex illa omniā vastatione mortalīū ꝑ arcā euadere meruerūt. Quod igit̄ scriptū est. Et cognouit cayn vxorē suam: et concipiens peperit enoch: et erat edificās ciuitatem in nomine filij sui enoch: nō est quidē cōsequēs vt istū primū filiū genuisse credatur. Neqz em̄ hoc ex eo putandū est quia dicitur est cognouisse vxorē suā quasi tūc se illi ꝑmitus cōcubendo miscuisset. Nam et de ip̄o patre oīm adam: non tūc solū h̄ dictū est quādo concepit̄ est cayn quē primo genitū videt̄ habuisse: verū etiā posteri⁹ eadez scriptura. Cognouit inquit adam vxorem suā et concepit et peperit filiū: et nomīauit nomē illius seth. Cū intelligit̄ ita solere illā scripturā loqui: quīs nō semp̄ cū in ea legit̄ factos hominū fuisse cōcepus: nō tūc solū cū primū sibi sex⁹ vterqz misceret̄. Nec illud necessario est argumento vt ꝑmogenitū ꝑri existimem⁹ enoch qz ei⁹ noīe illa ciuitas nūcupata est. Nō em̄ ab re est vt ꝑpter aliquā cām cum et alios h̄eret diligeret eū pater ceteris ampli⁹. Neqz em̄ et iudas ꝑmogenitus fuit: a quo et iudea cognomīata ē et iudei. Sed etiā si ꝑditori ciuitatis illius iste filius prim⁹ est natus: nō ideo putandū est tūc a ꝑre ꝑdite ciuitati nomē ei⁹ impositū qm̄ natus est. qz nec ꝑstitui tūc ab vno poterat ciuitas: q̄ nihil ē aliud q̄ hoīm multitudo aliq̄ societatis vinculo colligata: s̄ cū illi⁹ hoīs familia tanta nūerositate cresceret vt h̄eret iā ꝑli q̄ntitatē: tūc potuit vtiqz fieri vt et ꝑstitueret: et nomē ꝑmogeniti sui ꝑstitute imponeret ciuitati. Tā longa q̄ppe vira illoz hoīm fuit vt illic mēozatoz qz et anni taciti nō sūt: q̄ mīmū vixit añ diluuiū: ad septingentos qn̄ quaginta pueniret. Nā plures nō gentos annos etiā trāsierūt: quīs nemo ad mille pueniret. Quis itaqz dubitauerit ꝑ vni⁹ hoīs etatē tūc multiplicari potuisse gen⁹ hūānū vt esset vt constitueret: nō vna s̄ plurime ciuitates. Quod ex hoc conijci facillime ꝑt: qz ex vno abraā nō multo ampli⁹ quadringētis annis nūerositas hebrez gentis tanta ꝑcreata ē: vt in exitu eiusdē ꝑli ex egypto sexcenta milia hoīm fuisse referant̄ bellice iuuetutis: vt om̄it

Gen. 5.

Gene. 4.

Gen. 4.

Exo. 12.

E

ramus gentē hydumeoz nō p̄tinentē ad p̄m
israel: quā genuit frater ei⁹ esau nepos abraē:
et alias gentes natas ex semine ipsius abraē: s̄
p̄ sarā piugē p̄creatas. **Ca. IX.**

Quāobrem nullus prudēs rex existima-
tor dubitauerit: cayn nō solū aliquā: ve-
rū etiā magnā poruisse p̄dere ciuitatē: qm̄ in tā
longum tps̄ p̄tendebat vita mortalitū: nisi for-
te infidelitū quispiā ex ipsa numerositate anno-
rū nobis ingerat q̄stionez: q̄ vixisse tunc hoies
scriptū est in auctoritatibus n̄s̄: et hoc neget
esse credendū. Ita quē nō credūt etiā magni-
tūdines corpōz longe ampliores tūc fuisse q̄
nūc sunt. Unde et nobilissimus eoz poeta vir-

Dic mēo
rans d̄ mai
gnitudine
lapidū que
turnus ar-
reptū lecti
p̄tra encā.
Inducit ver-
sus virgily
li. xij. enci-
vide s̄sus
in textu q̄z
hec est s̄ma
bis sex lecti
id est duo.
dectz hoies
electi habē
res scz cor-
pora qua
lia nūc p̄du-
cit tell⁹ vix
subiret cer-
uicē porā:
do illum. s̄
lapidem.
Dic plini⁹
m̄stramirā-
da de natu-
ra rez scri-
psit. **H**
Dic dicit
homero q̄
p̄q̄tus fu-
it de mino-
ratione cor-
pōz huma-
noz s̄m p̄-
cessum tem-
poris.

gilius: de ingenti lapide quē in agroꝝ limite in-
fixum vir. fortis illoꝝ temporum pugnans et
rapuit et cucurrit et intorsit et imisit. **V**ix illū in-
quit lecti bis sex ceruice subirent. **Q**ualia nūc
hoim̄ p̄ducit corpa tellus. **S**ignificans maio-
ra tunc corpa p̄ducere solere tellurē. **Q**uāto-
magis igit̄ t̄pibus recentioribus mūdi: ante il-
lud nobile diffamatūq̄ diluuiū. **S**z de corpōz
magnitudine plerūq̄ incredulos nudata p̄ ve-
tustatē siue p̄ vim fluminū variōzq̄ casus sepul-
cra p̄uincūt: vbi apparuerūt vel vñ ceciderunt
incredibilis magnitudis ossa mortuoz. **V**idi
ipse nō solus s̄ aliq̄ mecū in vticensi litore mo-
larē hois dentē tā ingentē: vt si in nostroz den-
tū modulos minutatim p̄scideret: centū nob̄
videret̄ facere poruisse. **S**ed illū gigantis ali-
cuius fuisse crediderimus. **H**am p̄ter q̄derant
oim̄ multo maiora q̄ nostra tunc corpa: gigan-
tes longe ceteris antebant. **S**icut alijs dein-
de nostrisq̄ t̄pibus rari q̄dem: s̄ nūq̄ ferme de-
fuerūt q̄ modū alioꝝ plurimū excederet. **P**li-
nius sc̄ds̄ doctissimus hō: q̄nto magis magisq̄
p̄terit seculi excursus: minora corpa naturā fer-
re testat̄. **Q**uod etiā homēz cōmemorat sepe
carmine fuisse p̄questū: nō hec velut poetica si-
gimenta deridens: s̄ ita historicā fidem tāq̄ mi-
raculoꝝ naturalitū scriptoz assumens. **T**lex vt
dixi antiquoz magnitudines corpōz inuenta
plerūq̄ ossa qm̄ diuturna sunt: etiā multo po-
sterioribus seculis p̄dunt. **A**nnoꝝ aut̄ nume-
rositas cuiusq̄ hois qui t̄pibus illis fuit: nullis
nunc talibus documentis venire in expimen-
tū pōt. **H**ec tñ ideo fides sacre huic historie de-
roganda est: cuius tanto impudētius narrata
nō credimus: q̄nto impleri certius p̄nunciata
p̄spicimus. **D**icit tñ etiā idē plinius esse adhuc
gentē v̄biducentos annos viuī. **S**i ergo hūa-
naz vitaz diuturnitates q̄s expti nō sum⁹: ho-
die h̄c credūt̄ i cognita nob̄ loca: cur si habuif-
se credant̄ et t̄pa? **A**n x̄o est credibile alicui esse

q̄d h̄c ē: et incredibile ē alicui fuisse q̄d nūc nō ē?

Vocirca et si int̄ hebreos et n̄s̄. **Ca. X.**

Quod codices de ipso nūero annoꝝ nōnulla
videt̄ esse distātia: q̄d ignoro q̄ rōne sit
factū: nō tñ tāta est vt illos hoies tā longeuos
fuisse dissentiant. **H**am ipse hō p̄mus adā a n̄s̄
gigneret filiū q̄ appellat⁹ ē seth: ducētos trigi-
ta ānos vixisse repit̄ in codicib⁹ n̄s̄: in hebre-
is aut̄ cētū triginta p̄hibet̄. **S**ed postea q̄ euz
genuit septingentos vixisse legit̄ in n̄s̄: octi-
gentos x̄o in illis. **A**tq̄ ita in vtrisq̄ vniuersi-
tatis sūma p̄cordat̄. **A**c deinde p̄lequens ge-
neratiōes a n̄s̄ gignat̄ q̄ gigni cōmemorat̄: mi-
nus vixisse apud hebreos p̄ eius inuenit̄ cen-
tū annos: s̄ postea q̄ est genitus idē ipse centū
minus q̄ in hebreis inueniūt̄ in n̄s̄. **A**tq̄ ita
hinc et inde vtriusq̄ vniuersitas p̄sonat̄. **I**n se-
pta aut̄ generatiōe nūcq̄ vtrisq̄ codices discre-
pant. **I**n septima x̄o vbi ille q̄ natus est enoch
nō mortuus s̄ q̄ deo placuerit translatus esse
narrat̄: eadē distātia est q̄ in superiorib⁹ q̄nos
de centū annis a n̄s̄ gigneret eū q̄ sibi cōmēo-
ratus est filiū: atq̄ ita in sūma simul p̄sonantia
Vixit em̄ annos a n̄s̄: trāfferet̄ s̄m vtrōzq̄ co-
dices. **ccc. lxxv.** **O**ctaua generatio habet q̄dez
nōnullā diuersitatē: s̄ minorē ac dissimilē ceteris.
Matusalem quippe quē genuit enoch a n̄s̄
gigneret eū q̄ in ipso ordine sequit̄: s̄m hebre-
os nō centū minus: sed. **xx.** amplius vixit ānos.
Qui rursus in n̄s̄ posteaq̄ eū genuit repit̄
additi: et in vtrisq̄ sibi sūma vniuersi numeri oc-
currit. **I**n sola nona generatiōe idē in ānis la-
mech filiū matusalem: patris aut̄ noe sūma vni-
uersitatis discrepat: sed non plurimū. **V**iginti
em̄ et q̄tuor annos plus vixisse in hebreis q̄ in
n̄s̄ codicibus inuenit̄. **H**am a n̄s̄ gigneret fi-
liū q̄ vocatus ē noe: sex minus habet in hebre-
is q̄ in n̄s̄: postea x̄o q̄ eū genuerit. **xxx.** am-
plius in eisdē q̄ in n̄s̄. **U**n̄ sex illis detractis
restant. **xxiij.** vt dictū est. **Ca. XI.**

Et hanc aut̄ discrepantiā hebreoz codi-
cum atq̄ n̄s̄ exorūt̄ illa famosissima q̄-
stio: vbi matusalē. **xiiij.** annos vixisse post dilu-
uiū cōputat̄: cū sc̄ptura ex oibus q̄ in terra tūc
fuerant solos octo hoies in arca exitū cōmēo-
ret euasisse diluuij: in q̄bus matusalem nō fuit.
Sc̄dm̄ codices em̄ n̄s̄ matusalē p̄s̄q̄ gigne-
ret illū quē vocauit lamech: vixit annos centū
sexaginta septē: deinde ip̄e lamech a n̄s̄ ex illo
natus esset noe: vixit annos centū octoginta
octo: qui simul fuit trecenti q̄nquaginta q̄nq̄.
His addunt̄ sexcenti noe: quoto eius anno di-
luuiū factū est: q̄ sunt nōgenti q̄nquaginta q̄nq̄
ex quo matusalē natus est vsq̄ ad annū diluuij

Omnes autem anni vite matusalē nongenti sexaginta nouē cōputant: quia cū vixisset annos cē tū sexaginta septē et genuisset filiū q̄ est appellatus lamech: post eū genitū vixit ānos octingētos duos: q̄ oēs vt diximus nongenti sexaginta nouē sūt. Cū detracti nōgentis q̄nquaginta q̄nq; ab ortu matusalē vsq; ad diluuiū remanēt quattuordecī: quib; vixisse credit post diluuiū ppter qd̄ nōnulli et si eū in terra vbi omēs carne quā viuere in aquis natura nō sinit constat fuisse deletā: cū patre suo q̄ translatus fuerat aliquātū fuisse: atq; ibi donec diluuiū p̄teriret vixisse arbitrant: nolentes derogare fidē codicibus quos in auctē celebriorē suscepit ecclesia et credentes iudeoz potē q̄ istos nō h̄re qd̄ verū ē. Nō ei admittūt qd̄ magis hic eaz potuerit error interpreti q̄ in ea lingua esse falsū vñ i nostrā p̄ grecā sc̄pturā ip̄a trāslata est. S; inquit nō esse credibile. lxx. interpretes. q̄ vno simul tpe vnoq; sensu interpretati sūt errare potuisse: aut vbi nihil eoz intereat voluisse mēiri: iudeos x̄o dū nobis inuident q̄ lex et p̄phe ad nos iter p̄tando transferūt: mutasse quedā in codicib; suis vt in n̄ris minuere et auctas. Hanc opinione vel suspicionē accipiat q̄sq; vt putauerit: certum ē: nō vixisse matusalē post diluuiū: s; eos dē anno fuisse defunctū: si verx est qd̄ de numero annoz in hebreis codicib; inuenit. De illis autē septuaginta interpretib; qd̄ mibi videat: suo loco diligenti inderendū est: cū ad ip̄a tpa quā tuz necessitas huius opis postulat cōmemorāda adiuuante dño venerim. Presenti em̄ sufficit questionē fm̄ vtrosq; codices tā longas habuisse vitas illi cui hoies: vt posset etate vni; qui de duobus quos solos terra tūc habuit parentibus p̄mus est nat; ad cōstituendā etiā ciuitatē multiplicari gen; hūanū.

Ca. XII.
Eg; n. vllō mō audiēdi sūt q̄ putāt aliter ānos illis t̄pib; cōputatos: id est tāte breuitatis vt vnus annus n̄ decez illos habuisse credatur. Quapropter inquit cum audierit quisq; vel legerit nōgentos annos quemq; vixisse: debet itelligere nonaginta Decem quippe illi anni vnus annus est noster et decem nostri centū illi fuerūt. Ac p̄ hoc vt putant viginti t̄riū annoz fuit adā q̄n genuit seth et ipse seth viginti habebat et sex menses q̄n ex illo natus est enos: quos appellat scriptura ducentos et q̄nq; annos. Qm̄ sicut isti suspiciant quoz exponimus opinionē: vnū annū quales nunc habemus in decem p̄tes illi diuidebant: et easdem p̄tes annos vocabant. Quaz partiū habet vna quadratū senariū: eo q̄ deus sex diebus p̄fecerit opa sua: vt in septimo requiesce

ret. De qua re in libro vndecio sicut potui dissputaui. Sexies autē seni q̄ numerus quadratū senarium facit: triginta sex dies fiunt: q̄ multiplicati decies ad trecētos sexaginta pueniūt id est ad duo decim menses lunares. Propter quinq; dies em̄ reliquos quibus solaris ann; implet et diei quadrantē ppter quē quater ductum eo anno quo bisextuz vocant vnus dies adijciē: addebāt a veteribus postea dies vt occurreret numerus annoz: quos dies romani intercalares vocabant. Proinde etiāz enos quē genuit seth decē et nouē agebat annos q̄n ex illo natus est filius eius caynā: quos annos dicit scriptura centū nonaginta. Et deinceps p̄ omnes generationes in quibus hoium anni cōmemorant ante diluuiū: nullus fere in n̄ris codicibus inuenit q̄ cum esset centū annoz vt infra vel etiam centū viginti aut nō multo amplius genuerit filiū: sed q̄ minima etate genuerūt annoz centū sexaginta: et qd̄ excurrit fuisse referunt: quia nemo inquit decem annoz homo potest gignere filios: qui numerus centum appellabant anni ab illis hoib;: sed in annis sedecim: est matura pubertas et pli iam idonea p̄creande: quos centū et sexaginta annos illa tempora nūcupabant. Et autē aliter annū tunc fuisse cōputatū nō sit incredibile adijciūt qd̄ apud plerosq; scriptores historie reperitur egyptios habuisse annū quatuor mensū ac arnanas sex mēsiū: launios tredecim mensum. Plinius secundus cū cōmemorasset relatū fuisse in litteris quendā vixisse centū q̄nquaginta duos ānos: aliū decē ampli;: alios ducētoz annoz habuisse vitam: alios trecentoz: quosdā ad q̄ngentos: alios ad sexcentos: nōnullos ad octingentos etiam puenisse: hec omnia ppter initia tēpoz accidisse arbitratus est: alij quippe inquit etate determinabāt annū et alteri hyme: alij quadripartis t̄pibus sicut arcades inq̄t quoz anni trimenses fuerūt. Adiecit etiam alij q̄n egyptios quoz puos annos q̄ternoz mensum fuisse supradiximus: lunēq; sine eoz limitasse annū. Itaq; apud eos inquit et singlā milia annoz vixisse p̄dunt. His velut pbabilibus argumentis qdā nō destruētes fidē sacre huius historie s; astruere nitētes: ne sit incredibile q̄ tā multos annos vixisse referunt antiq; p̄suaserūt sibi nec se suadere imprudenter existimant tā exiguū spaciū t̄pis tunc annū vocatū: vt illi decē sint vnus n̄r: et decē n̄ri centū illoz. Hoc autē falsissimū esse documento euidentissimo ostendit. Qd̄ añq; faciā: nō mibi tacenduz videt: q̄ credibilior possit esse suspitio. Poteram certe hanc asseuerationē ex hebreis co

Nota plini de mō cōputadi annos.

dicibus redarguere atq; punire: vbi adā nō ducentoz triginta: s̄ centū triginta annoz fuisse reperit qñ terciū genuit filiū: q̄ anni si tresdecim n̄ri sunt. p̄culdubio p̄mū genuit qñ duo decim vel nō mlto amplius annoz fuit. Quis p̄t hac etate gnare v̄sitata ista nobisq; notissi ma lege nature? S̄ hūc omittamus q̄ forasse etiā qñ creatus est potuit. Non em̄ eū tā puum q̄ infantēs n̄ri sunt factum fuisse credibile est. Seth filius eius nō ducētoz qñq; sicut nos legimus: s̄ centū qñq; fuit qñ genuit enos: ac p̄ hoc s̄m istos nondū habebat v̄ndecim annos etatis. Quid dicā de caynā eius filio: q̄ cū ap̄d nos centū septuaginta reperiat annoz: apud hebreos septuaginta legit fuisse qñ genuit malachel. Quis generat h̄b septēnis: si tūc anni septuaginta nūcupabāt q̄ septē fuerit. **Ca. XIII**

Ed cū h̄ dixerō: p̄tinuo refereſ illud iudeoꝝ esse mēdaciū: de q̄ sup̄ius satis actum est. Nā septuaginta interpres laudabiliter celebratos viros potuisse mentiri difficile ē. Ubi si eam qd sit credibilis: iudeoꝝ gentē tā lōge lateq; diffusam: in h̄ p̄scribendū mēdaciū vno p̄silio p̄spirare potuisse: et dū alijs inuideant auctozitatē sibi a h̄stulisse veritatē: an̄ septuaginta hoies q̄ etiam ip̄i iudei erant in vno loco positos qñ rex egypti ptolomeus eos ad h̄ opus ascuerat: ipsam veritatē gēribus alienigenis inuidisse: et cōicato istud tūc fecisse p̄silio: q̄s nō videat qd p̄liuius faciliusq; credat? S̄ absit vt prudēs quispiā: vel iudeus cuiuslibet pueri ratis atq; malicie tñ potuisse credat in codicibus tā multis et tā longe lateq; dispersis: vel septuaginta illos mēozabiles viros h̄ de inuidēda gēribus veritate vni cōmunicasse p̄siliū. **Credibilis ergo quis dixerit: cū p̄mū de bibliotheca ptolomei describi ista ceperūt: tunc aliquid tale fieri potuisse in codice vno: sc̄z p̄mit̄ inde descripto vñ iam latius emanaret: vbi potuit qdem accidere etiam scriptozis error. S̄ h̄ in illa qōne de vita matusalē non absurdū est suspicari: et in illo alio vbi sup̄antibus viginti q̄tuor ānis sūma nō p̄uenit. In his aut̄ in quib̄ cōtinuat̄ ip̄ius mendositatis similitudo ita vt ante genitū filiū qui ordini inseritur alibi sup̄ sint centū anni alibi desint: post genitū aut̄ vbi decrant supersint vbi superant desint: vt sūma conueniat: et hoc in prima: secūda: tertia: quarta: quinta: sexta: septimaq; generatione inuenitur: videtur habere quandam si dici p̄t er̄ror̄ ip̄e constantiā: nec casum redoler: sed industriam. Itaq; illa diuersitas numeroꝝ aliter se habentuz in codicibus grecis et latinis: aliter in hebreis vbi nō est ista de centū annis prius**

additis: et postea detractis per tot generatōes continuata paritas: nec malicie iudeoꝝ: nec diligentie vel prudentie septuaginta interpretum: sed scriptozis tribuat̄ error: qui de bibliotheca sup̄radicti regis codicē describendū primus accepit. Nā etiam nunc vbi numeri nō faciunt intentum ad aliquid quod facile possit intelligi: vel quod appareat vtiliter disci: et negligerter describuntur: et negligentius emēdantur. Quis enim existimet sibi esse descendum quorū milia hominum tribus israhel singulatim habere potuerunt: quoniam prodesse aliquid non putat: et quorū quisq; hominū est cui profunditas vtilitatis hui⁹ appareat. **Hic vero vbi p̄ tot cōtextas generationes centū anni alibi assunt alibi desunt: et post natum qui commemorandus fuerat filium desunt vbi affuerunt: assunt vbi defuerunt: vt sūma concordet: nimirū cū vellet p̄suadere qui hoc fecit: ideo nūerosissimos annos vixisse antiquos q̄ eos breuissimos nuncupabant: et hoc de maturitate pubertatis qua idonea filij gignerent conaret̄ ostendere: atq; ideo in illis centū ānis decē nostros insinuandos putaret incredulis: ne homines tam diu vixisse recipere in fidem nollent: addidit centum vbi gignendis filijs habilē non inuenit etate: eosdemq; post genitos filios vt congrueret sūma detraxit. Sic quippe voluit credibiles facere idoneaq; generande prolis cōuenientias etatum: vt tñ numero non fraudaret vniuersas etates viuentiū singuloꝝ. **Qd autē in sexta generatione id nō fecit: hoc ip̄m est qd magis mouet illū ideo fecisse cū res quam dicimus postulauit: qz non fecit vbi nō postulauit. Inuenit nāq; in eadē generatiōe apud hebreos vixisse sareth ante q̄ genuisset enoch centū sexaginta duos ānos: q̄ s̄m illā rōnez breuiū annoꝝ s̄m̄ anni sedecim: et aliqd̄ min⁹ q̄ mense duo: q̄ iā etas apra est ad gignendū: et ideo addere centū annos breues vt n̄ri viginti sex fierent necesse non fuit: nec post natū enoch eos detrahe quos non addiderat aī natum. Sic factuz ē vt hinc nulla esset inter codices vtrosq; varietas. S̄ rursum mouet cur in octaua generatiōe aīq; de matusalez nasceret lamech: cum apud hebreos legant̄ centū. lxxxij. āni: viginti duo āni min⁹ inueniunt̄ in codicib⁹ n̄ris: vbi potius addi centū solēt: et post genitū lamech cōplendā restituūt ad sūmā q̄ in codicib⁹ vtriusq; nō discrepat. Si em̄ centū septuaginta ānos p̄pter pubertatis maturitatē: decē et septē volebat̄ intelligi: sicut nihil addere: ita nihil detrahē iā debebat: qz iuenerat etate idoneā generatiōni filioꝝ: p̄pter quā in alijs centū ānos vbi cā****

De septuaginta interpretibus et ptolomeo philadelpico. eusebius scripsit in chronico. Post ptolomeū filiū lagī regit in egypto. Ptolomeus philadelpus ānis xxxvij. hic iudeos qui in egypto erāt liberos eē p̄misit. et vasa eleazarō p̄trici hicroso limoz vortua trāsmittens diuinas scripturas i grecā vocē de hebreā lingua p̄. lxx. interpretēs trāsfert cura vit q̄s i alexandrina bī

bliotheca habuit quā etiā sibi omni generare et parauit. **De septuaginta interpretibus et ptolomeo philadelpico. eusebius scripsit in chronico. Post ptolomeū filiū lagī regit in egypto. Ptolomeus philadelpus ānis xxxvij. hic iudeos qui in egypto erāt liberos eē p̄misit. et vasa eleazarō p̄trici hicroso limoz vortua trāsmittens diuinas scripturas i grecā vocē de hebreā lingua p̄. lxx. interpretēs trāsfert cura vit q̄s i alexandrina bī**

nō inueniebat addebat. Hoc autē de viginti an-
nis merito putaremus causa mendositas ac-
cidere potuisset: nisi eos sic p̄ detraxerat resti-
tuere postea curaret: vt sū me cōueniret in-
gritas. In forte astutus factū existimandū est
vt illa qua centū āni p̄us solēt adijci: et postea
detrabi occultare in industria: cū et illic vbi necē
nō fuerat nō quidē de centū ānis: verūtū de q̄
totūq; numero p̄us detracto post reddito tale
quid fieret. **S**z quōlibet istud accipiat: siue cre-
datur ita factū eē: siue non credat: siue postre-
o ita siue nō ita sit: recte fieri nullo mō dubitauē-
rim vt cū diuersū aliq̄d in vtriusq; codicib; inue-
nit: q̄siq̄ ad fidē reꝝ gestarū vtriusq; eē nō pōt
vex ei linguae pot̄ credat vñ est in aliā p̄ inter-
pretēs facta trālatio. **N**ā in q̄busdā etiā codici-
bus grecis tribus: et vno latino: et vno etiā syro
inter se consentiētib; inuentus ē matiasalē sex
ānis aū diluuiū fuisse defunct̄.

Ca. XIII.

Unciā videam; q̄ nā mō euident̄ pos-
sit oñdi: nō tā breues vt illi decē vnus
eēt n̄: s̄ tāte plixitatis ānos q̄te nunc
habem; q̄s vtriusq; circuit; p̄ficit solis in illoꝝ ho-
minū vita plixissima cōputatos.

Sextētesimo
nēpe āno vite noe: sc̄ptū ē factū eē diluuiū. **L**ur
ḡibi legi: **E**t aqua diluuij facta ē sup̄ trā sexcē-
tesimo āno vite noe: sc̄di mēsis: septima et vice-
sima die mēsis: si ann; ille minim; q̄les decē fa-
ciūt vnū n̄m triginta sex dies habebat; **T**ātil-
lus q̄pe ann; si antiq̄ more h̄ nomē accepit: aut
nō h̄z menses: aut mēsis ei; ē triduiuz: vt h̄eat
duodecim menses. **Q**uō igr̄ hic dictū est: sexcē-
tesimo āno sc̄di mēsis septia et vicesima die mē-
sis: nisi qz tales q̄les nūc sūt etiā tūcerant men-
ses; **N**ā q̄ pacto alit̄ vicesimo et septio die secū-
di mēsis diceret̄ ceptū eē diluuiū. **D**einde po-
stea in fine diluuij ita legi: **E**t sedit arca in mē-
se septio septia et vicesima die mēsis sup̄ mon-
tes ararach. **A**qua at̄ minuebat̄ vsq; ad vnde-
cimū mensem in vndecio aut mense prima die
es mēsis apparuerunt capita montiū. **S**i igr̄
tales menses erāt: tales p̄fecto et āni erāt q̄les
nūc habem;.

Penses q̄pe illi triduanū vigin-
ti et septē dies habere nō poterāt. **A**ut si ps tri-
cesima tridui tūc appellabant̄ dies vt oim; p̄por-
tiones minuānt: q̄ nec toto q̄triduo n̄ factuz ē
illō tā grāde diluuiū q̄ memorat̄ factū. xl. die-
bus et xl. noctib;. **Q**uis h̄c absurditatē et vani-
tatē ferat; **P**roinde remoueat̄ hic error q̄ cōies-
ctura falsa ita vult astruere scripturarū n̄faz si-
dem vt alibi destruat. **P**rozus tant; etiā tunc
dies fuit quātus et nūc est: quē viginri et quatuor
hore diurno curriculo nocturnoq; determināt
Quātus mēsis quātus et nūc est: quē luna cepta

et finita conclusit. **T**antus annus quātus et nūc ē
quē duodeci mēses lunares addit; p̄p̄ cursū so-
larē quōz dieb; et q̄drante plumant. **T**āt; āni
sexcētesimi vite noe sc̄ds erat mēsis: eiusq; mē-
sis vicesim; et septim; dies q̄si cepit eē diluuiū: i
quo dies q̄draginta p̄tinuare ingentes pluue
memorant; q̄ dies nō binas ac paulo āpli; ho-
ras habebāt; s̄ vicens et q̄ternas die noctuz
trāsactas. **A**c p̄ h̄ tā magnos ānos vixerunt illi
antiq̄ vsq; amplius nō gentos: quōs postea vi-
xit abraā centū septuaginta quōz; et post eū fili;
ei; isaac centū octoginta: et fili; ei; iacob p̄pe eē
tū quinquaginta: et quōs in p̄posita aliq̄nta era-
te moyses centū viginri: et quōs etiā nūc viuūt
hoies septuaginta vel octoginta vñ nō mltō am-
plius de quib; etiā dictū est. **E**t ampl; eorū la-
bor et dolor. **I**llado nūeroꝝ varietas q̄ in codi-
ces hebreos inuenit; et n̄ os: neq; de hac anti-
quoz longeuitate dissentit; et si q̄d h̄z ita diuers;
suz vt vex eē vtriusq; nō possit: reꝝ gestarū fides
ab ea lingua repetēda est: ex q̄ interpretatū ē q̄d
habem;. **Q**ue facultas cū volentib; vbiq; gen-
tiū p̄sto sit: nō tū vacat q̄ septuaginta interpre-
tes in plurimis q̄ diuersa dicere vident;: ex he-
breis codicib; emendare ausus ē nemo. **N**ō ei
ē illa diuersitas putata mēdositas: nec ego villo
mō putandū existimo. **S**z vbi nō est scriptoris
error: aliq̄d eos diuino spū vbi sensus eēt cōsen-
taneus xitati et p̄dicans veritatē nō interpretan-
tiū more: s̄ p̄pherantiū libertate alit̄ dicē volu-
isse credendū ē. **U**ñ merito nō solū hebreis: ve-
rūt etiā ipis cū adhibet testimonia de sc̄ptur; vtr̄
ap̄lica luenit̄ auctas. **S**z hinc me oportuno
loco si de; adiuuerit p̄missi diligēt; locutorū nūc
q̄d instat expediā. **N**ō ei ambigendū ē ab hoie
q̄ ex p̄mo hoie nat; ē p̄m; q̄n tādiu viuebāt po-
tuisse p̄stitui ciuitatē sane terrenā: nō illā q̄ dici-
tur ciuitas dei: de qua vt scriberem; laborē tā-
tibul; operis in man; sumpsim;.

Ca. XV.

Icet q̄ aliq; ita ne credendū ē hoiem
filios incessanter generatur;: nec habē-
tem p̄positū p̄tinētie centū et ampl;: vt
fm hebreos nō multo min;: id ē octoginta. lxx.
lx. ānos a cōcūbendi ope vacauisse: aut si nō va-
carer; nihil plis gignē potuisse. **H**ec q̄stio duo-
bus mōis soluit. **A**ut em̄ tāto serior; fuit p̄por-
tione pubertas: quāto vite totū; maior annositas
aut q̄d mag; vido eē credibile: nō hic p̄mogeni-
ti filij cōmemorati sūt: s̄ q̄s successiōis ordo pos-
cebat: vt pueniret̄ ad noe: a q̄ rursus ad abraā
videm; eē puentū: ac deinde vsq; ad certū ar-
ticulū tpis: quātū oportebat signari etiāz gene-
rationib; cōmemoratis cursū glōsissime ciuita-
tis in h̄ mūdo pegrinantis et sup̄nā p̄iaz req̄rē

Gen. 25.
Gen. 35.
Deu. 34.
Ps. 89.

Gen. 7.

Gen. 8.

Gen. 4. tis. Quod n. negari nō pōt: prior oim cayn ex
 cōiunctione maris et femine nat^o est. Neq; em̄
 illo nato dixisset adam qd̄ dixisse legit. Ad sui
Ibidem. hoīem p̄ deū: nisi illis duob^o ip̄e fuisset hō nascē
 do additus p̄mus. Hūc secur^o abel quez maior
 frater occidit p̄figuratione quadā pegrinantis
 ciuitatis dei q̄ esset ab ip̄is et quodāmodo ter
 riginis: id est terrenā originē diligentib^o: et ter
 rene ciuitatis terrena felicitate gaudentib^o: p̄
 secutione inq̄s passura p̄mus ostendit. S; q̄t
 ānoz erat adā cū eos genuit nō apparet. Exin
 de digerunt generationes alie de cayn: alie de
 filo quez genuit adā in ei^o successione quez frater
 occidit: et appellauit nomen illi^o seth: dicens vt
Ibidem. sc̄ptū est. Suscitauit em̄ mihi deus semen aliud
 p̄o abel quez occidit cayn. Cū itaq; iste due se
 ries gñationū: vna de seth alia d̄ cayn: has du
 as de quib^o agim^o distinctis ordinib^o insinuent
 ciuitates: vna celestē in terris pegrinantē: alte
 ram terrenā frenis tāq; sola sit gaudijs inherē
 tem vel inbiantē: null^o de p̄genie cayn cū diu
 merata sit p̄nūerato adam vsq; ad octauā gñ
 tionē: quot annoz fuisset expressus ē q̄s genuit
 eū qui cōmēoratur post eū. Holuit em̄ sp̄s dei
 in terrene ciuitatis generationib^o tpa notare
 ante diluuiū: s; in celestis maluit tāq; eēt me
 moria digniores. Porro aut̄ seth qm̄ nat^o ē nō
 quidē taciti sūt āni p̄ris ei^o s; iā genuerat alios:
 et vtz solos cayn et abel: affirmare q̄s audeat.
 Non em̄ qz soli noiati sūt p̄pter ordines gene
 rationū q̄s cōmemorare oportebat: ideo cōse
 quens videri debet solos fuisse tūc generatos
 ex adam. Cū em̄ silentio cooptis oim noib^o ce
 teroz legat̄ cū genuisse filios et filias: quora fu
 erit ista p̄les ei^o q̄s p̄sumat asserere: si culpā te
 meritatis cuitat: Potuit q̄ppe adā diuinit^o ad
 monitus dicere postea q̄s seth nat^o est: suscita
 uit em̄ mihi deus semen aliud p̄ abel: qm̄ talis
 erat futurus q̄ impleret illius sanctitatē: nō q̄
 ip̄e p̄oz post eū t̄pis ordie nasceret. Deinde qd̄
Gen. 5. sc̄ptū ē. Dixit aut̄ seth qnq; et ducentos ānos
 vel fm̄ hebreos qnq; et centū annos et genuit
 enos: q̄s possit nisi incōsiderat^o asseuerare hūc
 ei^o p̄mogenitū fuisse: vt admirātes merito req̄
 ramus: quō p̄ tot ānos imūnis fuerit a p̄nubio
 sine vllō p̄posito p̄tinentie: vel nō genuerit cō
 iugat^o qm̄ qd̄ etiā de ip̄o legit et genuit filios et
 filias: et fuerūt oēs dies seth duodeci et nōgēti
 āni et mortu^o ē. Atq; ita deiceps qz āni cōmēo
 rant: nec filios filiasq; genuisse reticēt. Ac p̄ h
 si apparet oīno: vtz q̄ noiāt genit^o: ip̄e fuerit p̄
 mogenit^o: imo x̄o qm̄ credibile nō ē p̄fes illos
 erate tā lōga aut ip̄ubes fuisse: aut p̄iugib^o cas
 ruisse vlt̄etib^o: nec illos eoz filios p̄mos eis na

tos fuisse credibile ē. S; cū sacre sc̄ptoz historie
 ad ortū vitāq; noe cui^o tpe diluuiū factū ē p̄ suc
 cessiones generationū notat^o t̄pib^o itenderet
 puenire eas vtiq; cōmēorauit: nō q̄ p̄mis suis
 pentib^o fuerit: s; q̄ in p̄pagatiōis ordie venerit
 Exēpli ḡra: q̄ id fiat ap̄t^o aliqd̄ interponā: vñ
 null^o ambigat fieri potuisse qd̄ dico Euāgelista
 mathe^o gñationē dñice carnis p̄seriē pentū vo
 lens cōmendare mēozie: ordines a p̄fc abraaz
 atq; ad dauid p̄mit^o vt pueniret int̄dēs: abraā
 inq̄t genuit isaac: cur si dixit hysmael quez p̄m
 tus genuit: Isaac at̄ inq̄t genuit iacob. Cur nō
 dixit esau: q̄ ei^o p̄mogenit^o fuit: Quia. s; p̄ illos
 ad dauid puenire nō posset. Deinde sequit^o. Iac
 ob aut̄ genuit iudā et fies ei^o. Hūqd̄ iudas p̄i
 mogenit^o fuit: Judas inq̄t genuit phares et za
 ra. Nec istoz geminoz aliq̄s fuit p̄mogenit^o au
 de: s; an̄ illos iā tres genuerat. Eos itaq; tenu
 it in ordie gñationū: p̄ q̄s ad dauid atq; inde q̄
 int̄derat pueniret. Ex q̄ itelligi p̄t: veteres q̄
 hoīes an̄ diluuiū nō p̄mogenit^o fuit: s; eos fuisse cō
 mēoratos: p̄ q̄s succedentiū ordo gñationū ad
 noe p̄farchā duceret: ne serie pubertat^o illoz
 obscura et n̄ccaria q̄o nos fatiget. **Ca. XVI**
 Umigi gen^o hūanū: post p̄mā copulaz
 c viri facti ex puluē: et p̄iug^o ei^o ex viri latē
 mariū seminarūq; p̄iuctiōe op̄ h̄ret vt gignen
 do multiplicaret: nec eēt vlli hoīes nisi q̄ ex il
 lis duob^o nati fuissent: viri sorozes suas p̄uges
 acceperūt. Qd̄ p̄fecto q̄nto ē antiq̄s cōpellē
 te n̄ccitate tāto postea factū ē dānabit^o religio
 ne p̄hibente. Habita ē em̄ rō rectissima carita
 tis: vt hoīes q̄b^o eēt vtilis atq; hōesta p̄cordia:
 diuersaz necessitudinū viculis necterent: nec
 vn^o in vna multas h̄ret: s; singule spargerent i
 singulos: ac sic ad socialē vitā diligent^o colligā
 dā: plurie plurios obtinerēt. Pat̄ q̄ppe et socer
 duaz sūt necessitudinū noiā vt ḡ aliū q̄sq; h̄eat
 p̄fex: aliū socerū: nūerosius se caritas p̄origit
 Utrūq; aut̄ vn^o adā eē cogebat: et filijs et filia
 bus suis qm̄ fies sorozesq; cōnubio iungebant.
 Sic et eua vxoz ei^o vtriq; sexui filioz fuit et socer^o
 et mar^o. Que si due femie fuissent: mater alia et
 socrus altera: copiosi^o se socialis dilectio colli
 garet. Ip̄a deniq; iā soroz q̄ ēt vxoz fiebat: du
 as tenebat vna necessitudies: quib^o p̄ singulas
 distributis vt alia eēt soroz: alia vxoz hoīm nu
 mero socialis p̄pinq̄tas augeret. S; hoc vñ fi
 eret tūc nō erat: qm̄ nisi fies et sorozes ex ill^o du
 obus p̄mis nulli hoīes erāt. Fieri ḡdebut qm̄
 potuit: vt existēte copia vñ ducerent vxozes q̄
 nō erāt iā sorozes. Et non solum illud vt fieret
 nulla necessitas eēt: verū etiā si fieret nefas eēt
 Nā si nepotes primoz hominū qui iā consobri

Mat. 1.

35. q̄st. 1.

nas poterat accipere plures sororibus matrimonio iungerent: non iam due sed tres in hodie uno necessitudines fierent: quod propter caritatem numero sorem propter caritatem nec tendam: disseminare per singulos singule debuerit. **E**sset enim unus homo filius suis fratri sed sororibus coniugibus et pater et socer et auunculus: ita et uxor eius: eisdem coniugibus filius et mater et amica: et socrus. **I**demque inter se filij eorum non solum essent fratres atque coniuges: uerum etiam consobrini: quod et fratrum filij. **O**mnes autem iste necessitudines quod uni homini tres homines connectebant nouem connecterent: si essent in singulis singule: ut unus homo haberet alteram sororem: alteram uxorem: alteram consobrinarum: alteram fratrem: et alteram auunculum: alteram socerum: alteram matrem: alteram amicum: alteram socram: atque ita se non in paucitate coartaretur flatum atque numerosum propter caritatem crebris uinculum sociale diffunderet. **Q**uod humano genere crescente et multiplicato: etiam in: et impios deorum multorum falsorumque cultores sic obseruari cernimus: ut etiam si pueris legibus permittantur fraterna coniugia: melior: tamen consuetudo ipsa malit exhorere licentiam. **E**t cum sorores accipere in matrimonium primis humani generis temporibus omnino liceret: sic aduersus: quasi nullum licere potuerit: ad humanum enim sensum: uel alliciendum uel offendendum: mos ualeat plurimum. **Q**ui cum in hac causa moderationem in concupiscentie coercent: euz designari atque corrupti merente esse nefarium iudicatur. **S**i in iniquum est aueritate possidendi transgredi limite agros: quanto est iniquius libidine concubendi subuertere limite morum. **E**xpertis autem sumus in concubiis consobrinarum: etiam nostris temporibus propter gradum propter caritatis fratrum gradum primum quod raro per mores fiebat: quod fieri per leges licebat: quia id nec diuina prohibuit: nec nondum prohibuerat lex humana. **U**erum factum etiam licitum propter uicinitatem horrebatur illicitum: et quod fiebat cum consobrinarum: pene cum sorore fieri uidebatur: quod et ipsi inter se propter tam propter caritatem consanguinitatem fratres uocant: et pene germani sunt. **F**uit autem antiquis propter religiose cure: ne ipsa propter caritatem se paulatim propter caritatem ordinibus dirimens longius abiret et propter caritatem esse desideret: eam nondum longe positam rursus matrimonij uinculo colligare: et quodammodo reuocare fugientem. **U**nde iam pleno hominibus orbe terrarum: non quidem sorores ex patre uel matre: uel ex ambobus suis parentibus natas: sed tamen amabant de suo genere ducere uxores. **U**erum tamen quis dubitet honestius hoc tempore etiam consobrinarum prohibita esse coniugia: non solum propter ea que disputauimus propter multiplicandas affinitates ne habeat duas necessitudines.

una persona cum due possint eas habere et numerus propinquitatis augeri: sed etiam quia nescio quomodo inest humane uerecundie quiddam naturale atque laudabile: ut cui debet causa propter caritatem uerecundum honorem ab ea contineat quous generatricem tamen libidine de qua erubescere uideamus et ipsam pudicitiam coniugalem. **C**opulatio igitur maris et femine quantum attinet ad genus mortaliu quoddam seminariu est ciuitatis: sed terrena ciuitas generatione tantummodo: celestis autem etiam regeneratione opus habet: ut ueram generationem euadat. **U**trum autem aliquid quod fuerit: uel si fuit quale fuerit corpale atque uisibile regenerationis signum ante diluuium: sic abrahe circumcisio postea est impata: sacra historia tacet. **S**acrificasse tamen deo etiam illos antiquissimos homines non tacet: quod et in duobus primis fratribus claruit: et noe post diluuium cum de arca fuisset egressus hostias deo legitur immolasse. **D**e qua re in precedentibus libris iam diximus non ob aliud demones arrogantes sibi diuinitatem deosque se credi cupientes sibi expectere sacrificium: et gaudere huiusmodi honoribus nisi quia uerum sacrificium uero deo debere sciunt.

Capitulum XVII.

Um ergo esset adam utriusque generis pater: id est et cuius series ad terrenam et cuius series ad celestem pertinet ciuitatem: occisio abel atque in eius interfectione commedato mirabili sacramento: facti sunt duo pres singulorum generum cayn et seth: in quorum filiisque commedato optebat: duarum istarum ciuitatum in genere mortaliu euidentius indicia clare ceperunt. **C**ayn quippe genuit enoch: in cuius nomine condidit ciuitatem: sed non peregrinante in hoc mundo: led in eternali pace ac felicitate quiescentem. **C**ayn autem interpretatur possessio: unde dictum est quando natus est: siue a patre: siue a matre eius. **A**cqui sui hominem per deum. **E**noch uero interpretatur dedicatio: hic enim dedicat terrena ciuitas ubi condidit quoniam hic habet eum quem intendit et appetit finem. **P**orro ille seth resurrectio interpretatur et enos filius eius interpretatur homo: non sicut adam. **E**t ipsum enim nomen interpretatur homo: sed commune prohibetur esse in illa lingua: id est hebreica masculo et femine. **N**am sic de illo scriptum est. **M**asculum et feminam fecit eos: et benedixit illos: et cognominauit nomen eorum adam. **U**nde non ambigitur sic appellatam fuisse feminam eua proprio nomine: ut tamen adam quod interpretatur homo nomen esset amboz. **E**nos autem sic interpretatur homo ut hoc non posse feminam nuncupari peritilingue illius asseuerent: tanquam filius resurrectionis: ubi non nubent: nec uxores ducunt.

Gen. 7.

Gen. 8.

Gen. 4.

Ibidem.

Gen. 5.

Non enim erit ibi generatio: cum illuc per duxerit regeneratio. Quare et hoc non in cassum notandum arbitror: quod in his generationibus quod propagatur ex illo quod est appellat Seth: cum genuisse filios filiasque dicat: nulla ibi genita nominatim femina expressa est. In his autem quod propagantur ex cayn: in ipso sine quibus protenduntur nouissima semina genita nominatim. Sic enim legitur. Marusael genuit lamech: et suscipit sibi lamech duas uxores: nomen vni ada: et nomen secunde sella: et peperit ada iabel. Hic erat pater habitantium in tabernaculis pecorariorum. Et nomen fratris eius iubal: hic fuit qui offendit psalterium et citharam. Sella autem peperit et ipsa tubalcaym et erat erarius et malleator: eramenti et ferri. Soror autem tubalcaym noema: Hucusque porrecte sunt omnes generationes cayn: quod sunt omnes ab ada octo annuerato ipso ada: septem scilicet usque ad lamech quod duarum maritus uxorum fuit: et octaua est generatio in filiis eius in quibus commemoratur et femina. Ubi eleganter significatur est terrenam ciuitatem usque in sui fine carnales habituras generationes: quod marium feminarumque coniunctione pueniunt. Tunc et ipse quod propter eas natusque reperit ante diluuium: nominibus propriis exprimitur: uxores illi hominis quod nominatim hic nouissimum pater. Sic autem cayn quod interpretatur possessio: terrene conditor ciuitatis: et filius eius in cuius nomine condita est enoch quod interpretatur dedicatio: id dicat istam ciuitatem et initium et finem huius terreni: ubi nihil speratur a pluri quam quod in hoc seculo cerni potest: ita seth quod interpretatur resurrectio cum sit generationum seorsum commemoratarum pater: quid de filio eius sacra historia dicat intueendum est. **Ca. XVIII**

Ibidem. Seth inquit natus est filius: et nomen eius enos. Hic sperauit in uocare nomen domini dei. Repe clamat attestatio veritatis. In spe igitur uiuit homo filius resurrectionis: in spe uiuit quod diu peregrinat hic ciuitas dei quod gignitur ex fide resurrectionis christi. Ex duobus namque illis hominibus abel quod interpretatur luctus: et eius fratre seth quod interpretatur resurrectio: mors christi et vita eius ex mortuis figuratur. Ex qua fide gignitur hic ciuitas dei: id est homo quod sperauit in uocare nomen domini dei. Spe enim salui facti sumus ait apostolus: spes autem quod uerum non est spes. Quod enim uidet quod quod sperat. Si autem quod non uidemus speramus: pro patientia expectamus. Nam quod vacare hic existimet ab altitudine sacramenti. **Ca. XIX**

Roma. 8. Sed enim uidet quod quod sperat. Si autem quod non uidemus speramus: pro patientia expectamus. Nam quod vacare hic existimet ab altitudine sacramenti. **Ca. XIX**

Gene. 4. Suscitauit enim mihi deus semen aliud pro abel. Cur ergo huic proprie tribuitur quod prior omnium intelligitur esse commune: nisi quod optebat in eo quod de patre generationum in meliorem partem: hoc est sugne ciuitatis

separata propter memoratam exortem: figurari hominem: id est hominum societatem: quod non secundum vires terrene felicitatis: sed secundum deum uiuit in spe felicitatis eterne. Rec dictum est: hic sperauit in domino deum: aut hic inuocauit nomen domini dei: sed hic sperauit inquit in uocare nomen domini dei. Quid sibi hoc uult sperauit in uocare: nisi quod propheta est exorturum populum qui secundum electionem gratie in uocaret nomen domini dei: hoc est quod per alium prophetam dictum est: apostolus de hoc populo intelligit ad dei gratiam pertinere. Et erit omnis qui cum in uocauerit nomen domini saluum erit. Hoc enim ipsum quod dicitur. Et nominauit nomen eius enos quod interpretatur homo: ac deinde addit: hic sperauit in uocare nomen domini dei: satis ostendit quod non in seipso spem ponere debeat homo. **Ca. XIX**

Am et ista propago cuius est pro Seth: in generatione huius dedicationis nomen quod septima est ex ada annuerato ada: septimum enim ab illo natus est enoch quod interpretatur dedicatio: hoc ipse est ille translatus quod placuit deo: et insigni numero in ordine generationum: quod sabbatum plecratur est: septimum scilicet ab ada. Ab ipso autem pro istarum generationum quod discernuntur a propagatione cayn: id est a Seth sextus est: quoto die factus est homo: et presumauit deus omnia opera sua. Sed huius enoch translatio nesci dedicationis est figurata dilatio. Que quidem facta est in christo capite nostro: quod sic resurrexit ut non mori uideretur: sed etiam ipse translatus est. Restat autem ista dedicatio uniuerse domus cuius ipse christus est fundamentum: quod differat in fine: quod erit omnium resurrectionis non mortuorum amplius. Siue autem domus dei dicatur: siue templum dei: siue ciuitas dei: id ipsum nec abhorret a latini eloquii consuetudine. **Ca. XX**

Ca. XX. Sed et intendebat scriptor huius historie in commemorandis generationibus ex adam pro filio eius seth ut per illas perueniret ad noe: sub quo factum est diluuium: a quo rursus contexeret ordinem nascensium quo perueniret ad abraham: a quo mathaeus euangelista incipit generationes quibus ad christum peruenit eternum regem ciuitatis dei: quod intendebat in ge-

Rom.

Job.

Hiere.

Gene.

Ca. XVIII

Ca. XIX

Ca. XX

nerationibus ex cayn: et quo eas producere volebat
 Rñdē: vsq; ad diluuiū quo totū gen^{us} illud ter-
 rene ciuitatē absumptū ē: s̄ regatū ex filijs noe
 Neq; em̄ deesse poterit h̄ terrena ciuitas socie-
 tasq; hoīm s̄m hoīem viuētū vīm q; ad hui^{us} se-
 culi finē. De quo dñs ait. Filij hui^{us} seculi gene-
 rant et generant. Ciuitatē vero dei pegrinatēz
 in hoc seculo regeneratio perducit ad alterum
 seculū: cui^{us} filij nec generant nec generant. Hic
 ḡ generari et generare ciuitati vtriq; cōe ē: q̄z
 uis dei ciuitas habeat etiā hic mltā ciuū milia
 q̄ ab ope generandi se abstinent: s̄ habet etiā il-
 la ciues nōnullos isti similes ex imitatione q̄dā
 licet errantes. Ad eā nāq; p̄tinent etiā q̄ deuā
 tes ab hui^{us} fide diuersas hereses condiderunt
 Scdm hoīez q̄ppe viuūt et nō s̄m deū. Et indo-
 rū gymnosophe q̄ nudi phibent philosophari
 in solitudinib^{us} indie ciues ei^{us} sūt: et a genera-
 do se cohibent. Nō em̄ est h̄ bonū: nisi cū sit s̄m
 fidē sūmi boni q̄ de^{us} est. Hoc tñ nemo fecisse aū
 diluuiū repit: qm̄ q̄dez etiā ipse enoch septimus
 ad adā q̄ translat^{us} referē eē nō mortu^{us}: genuit
 filios et filias ante q̄z trāsterret: in quib^{us} fuit ma-
 tusalē: p̄ quē generationū memoranda^{rum} ordo
 transcurrit. Cur ḡ tā paucitas successionū cō-
 memorat in gñationib^{us} ex cayn: si eas vsq; ad
 diluuiū p̄duci optebat: nec erat diuturna etas
 p̄ueniens pubertatē q̄ centū vel ampli^{us} annos
 vacaret a se^{ntibus}? Nā si nō intendebat auctor li-
 bri huius aliquē ad quem necessario p̄duceret
 seriem generationū sicut in illis q̄ veniūt de se-
 mine seth intendebāt puenire ad noe a q̄ rurs^{us}
 ordo necessari^{us} sequeret: quid opus erat p̄ter-
 mittere p̄mogenitos filios vt pueniretur ad la-
 mech in cui^{us} filijs finit illa contextio octaua gñati-
 one scz ex adā: septima ex cayn: quasi esset in-
 de aliquid deinceps cōnectenduz vñ pueniret
 vel ad israeliticū populū in quo celesti ciuitati
 etiaz terrena hierusalē figurā p̄phetiā p̄buit:
 vel ad xpm̄ s̄m carnē q̄ est sup̄ om̄ia deus bene-
 dict^{us} in secula: sup̄ne hierusalē fabricator atq; **Rom. 9.**
 regeneratoz: cū tota p̄genies cayn diluuiū sit
 deleta: vñ videri p̄t in eodē ordine gñationū
 p̄mogēitos fuisse cōmemoratos. Cur ḡ tā pau-
 ci sunt? Nō em̄ vsq; ad diluuiū tot esse potuerit:
 nō vacatib^{us} vsq; ad cētenariā pubertatē p̄rib^{us}
 ab officio generandi si nō erat tunc p̄portione
 longeuitatis illius etiā sera pubertas. Ut em̄
 p̄eque triginta annoz fuerint cū filios genera-
 re ceperūt: octies triceni qm̄ octo sūt genera-
 tiones cū adā et cū eis q̄s genuit lamech ducenti
 et q̄draginta sūt āni. Num itaq; toto deinde tē-
 pore vsq; ad diluuiū nō gñauerūt: Quā tandē
 cā q̄ bec sc̄psit: gñationes cōmemorare noluit q̄

sequunt. Nā ex adā vsq; ad diluuiū cōputant^{ur}
 anni s̄m codices n̄fos duo milia ducēti sexagī-
 taduo: s̄m hebreos aut̄ mille sexcenti quinquā-
 ginta sex. Ut ḡ istū numex minorē credam^{us} eē
 veriorē: de mille sexcentis quinquaginta sex an-
 nis: ducēti q̄draginta detrahant: nūquid cre-
 dibile ē p̄ mille q̄dringētos et q̄d excurrat ānos
 q̄ restant vsq; ad diluuiū: p̄geniē cayn a gñati-
 onib^{us} vacare potuisse? S̄z q̄ ex hoc mouet me-
 minerit cū quererem quomodo credenduz sit
 antiq̄s illos hoīes p̄ tā multos annos a gignē-
 dis filijs cessare potuisse: duobus modis istam
 solutā eē questionē. aut de sera pubertate pro-
 portione tā longe vite: aut de filijs qui comine-
 morantur in generationibus q̄ non fuerint p̄-
 mogeniti: sed hi propter quos ad eum quez in-
 tendebat auctor libri poterat puenire: sicut ad
 noe in generationibus seth. Proinde iū gene-
 rationibus cayn si non occurrit qui deberet in-
 tendi ad quem p̄termisiss primogenitis per
 eos qui cōmemorati sunt pueniri oportebat
 sera pubertas intelligenda restabit: vt aliquā-
 do post centū annos puberes habilesq; ad gi-
 gnendū facti fuerint: vt ordo generationū p̄
 primogenitos curreret et vsq; ad diluuiū ad nu-
 merū annoz tāte q̄ntitatis occurreret. Quis
 fieri possit: vt propter aliquā secretiorem cām
 que me latet vsq; ad lamech et eius filios gene-
 rationū pueniente contextu cōmendaretur
 bec ciuitas quam dicimus esse terrenā: ac dein-
 de cessaret scriptoz libri cōmemorare ceteras:
 que vsq; ad diluuiū esse potuerūt. Potest et il-
 la esse causa cur non ordo generationū per p̄-
 mogenitos duceret vt necesse nō sit in illis ho-
 minibus tam seram credere pubertatem: q̄ scz
 eadē ciuitas quā cayn in nomine enoch filij sui-
 cōdidit longe lateq; regnare potuerit et reges
 habere non simul plures: sed suis etatibus sin-
 gulos quos genuissent sibi successuros q̄cūq;
 regnassent. Horum regū primus eē potuit ipse
 cayn: scdus filius eius enoch: in cuius nomine
 vbi regnaretur condita est ciuitas: tertio irad
 quē genuit enoch: quartus manihel quem ge-
 nuit irad: quintus matusael quem genuit ma-
 nihel: sextus lamech quē genuit matusael: qui
 est septimus ab adam per cayn. Non autē erat
 consequens: vt primogeniti in regnum regnā-
 tibus succederent patribus: sed quos regnan-
 di meritum propter virtutem terrene vtilē ci-
 uitati: vel fors aliqua reperiret: vel ille potissi-
 mum succederet patri hereditario quodam iu-
 re regnandi quem p̄e ceteris filijs dilexisset.
 Potuit autem viuente adhuc lamech atq; re-
 gnate fieri diluuiū: vt ipsum cū alijs omnibus

Gen. 4

Libe

hominibus exceptis qui in arca fuerunt que p
deret inueniret. Neq; em̄ mirandū est: si varia
quātitate numerositas annoꝝ interposita per
tā longā etatem ab adam vsq; ad diluuiū non
equalis numeri generatiōes habuit vtraq; p
genies: s; p cayn septē: p seth autē decē: septim^o
est em̄: vt iā dixi: ab adam vsq; lamech: decim^o
noe: et ideo nō vnus filius lamech: sicut in cete
ris supius: s; plures cōmemorati sunt: qz incer
tum fuerat quis ei fuisset mortuo successurus:
si regnandi temp^o inter ipm̄ et diluuiū remāsis
set. Sed q̄quo mō se habeat siue p primogeni
tos siue p reges ex cayn generationū ordo de
currens illud mihi nullo pacto ptereundū sil
lentio videt: q̄ cū lamech septim^o ab adam fu
isset inuentus: tot eius annumerati sūt filij: do
nec vndenarius numerus impleret: quo signifi
cat peccatum. Addunt em̄ tres filij: et vna filia
Uxorēs autē aliud p̄fit significare: non hoc qd̄
nūc cōmendādū videt. Nūc em̄ de generatio
nibus loq̄mur: ille vero vnde sint genite taci
tū est. Qm̄ ḡ lex denario numero p̄dicat: vñ ē
memorabilis ille decalogus: p̄fecto numerus
vndenari^o: qm̄ trāsgrediet̄ denariū trāsgressi
one legis: ac p hoc peccatū significat. Hinc est
q̄ in tabernaculo testimonij qd̄ erat in itinere
populi dei: velut templū ambulatoriū: vñ decē
vela cilicina fieri p̄cepta sūt. In cilicio quippe
recordacio ē peccatoꝝ: p̄pter hedos ad sinistꝝ
futuros: qz confitentes in cilicio prosternimur
tanq̄ dicentes q̄ in psalmo scriptū est. **P**ctm̄
meū ante me est semp. Progenies ergo ex adā
p cayn sceleratus vndenario nūero finit: quo
peccatū significat: et ip̄e numer^o a femina clau
ditur a quo sexu iniriū factū est peccati: per qd̄
om̄es morimur. **C**ōmissū est autē vt et voluptas
carnis que spiritui resisteret: sequeret̄. Nam et
ip̄a filia lamech noema voluptas iterp̄ta ē. per
seth autē ab adā vsq; ad noe denari^o insinuat̄ le
gitimus numer^o. **C**ui hoc tres adijciunt̄ filij:
vnde vno lapsu duo benedicunt̄ a patre: vt re
moto reprobo et pbatis filijs ad numerū addit̄
etiā duodenarius numerus intimet: quiet in
patriarcharū et in apostolorum nūero insignis
est: propter septenarij pres: alterā per alteraz
multiplicatas. Nam ter quaterni vñ quater ter
ni ipm̄ faciūt. His ita se habentibus video con
siderandū et cōmemorandū ista vtraq; proge
nies que distinctis generationibus duas insi
nuat ciuitates: vnam terrigenarum: alterā re
generatorum: quomodo postea sic cōmixta su
erit atq; confusa: vt vniuersum gen^o humanū
exceptis octo hoibus perire mereret diluuiō.

Capitulum XXI.

Primo autē intuendū est q̄ uēadmodū
cum ex cayn generationes enumera
rent: cōmemorato ante ceteros poste
ros eius illo in cuius noīe cōditae sūt ciuitas: id
est enoch: contexti sunt ceteri vsq; ad illū finez
de quo locut^o sum: donec illud genus atq; illa
vniuersa p̄pago diluuiō deleret: cū vero filius
seth vnus cōmemoratus fuisset enos: nondū
vsq; ad diluuiū additis ceteri: articulos quidā
interponit et dicitur. **H**ic liber natiuitatis ho
minū: qua die fecit deus adam: ad imaginē dei
fecit illū: masculū et feminā fecit eos: et benedi
xit illos: et cognominauit nomen eoz adā: qua
die fecit illos. **Q**uod mihi videt ad hoc inter
positū: vt hinc rursus inciperet ab ip̄o adam di
numeratio tpm̄ quaz voluit facere qui bec scri
psit in ciuitate terrena: tanq̄ eam deus sic cō
memoraret vt nō cōputaret. Sed quare hinc
redit ad istā recapitulatiōē postea q̄ cōmēo
ratus est filius seth homo qui sperauit inuoca
re nomen dñi dei: nisi qz sic oportebat istas du
as p̄ponere ciuitates: vnam p homicidam vsq;
ad homicidam: nā et lamech duabus vxoribus
suis sese perpetrasse homicidiū confitet̄: alterā
p eū qui sperauit inuocare nomē dñi dei. **H**oc
est quippe in hoc mundo pegrinantis ciuitatis
dei totū atq; summū in hac mortalitate nego
ciū quod per vnū hominē quem sane occisi re
surrectio genuit: cōmendandū fuit. Homo q̄p
pe ille vnus totius supne ciuitatis est vnitas:
nondū quidē cōpleta: sed p̄missa ista p̄phetica
p̄figuratiōe cōplenda. **F**ilius ergo cayn hoc
est fili^o possessionis: cui^o nisi terrene ciuitas ha
beat nomen in ciuitate terrena que in ei^o noīe
cōdita est. **D**e his est em̄: de quibus cantatur i
psalmo. **I**nuocabunt nomia eoz in terris ip̄o
rum: p̄p̄ qd̄ sequit̄ eos qd̄ in alio psalmo sc̄ptū
ē. **D**ñe in ciuitate tua imaginē eoz ad nihilum
rediges. **F**ili^o autē seth: h̄ est fili^o resurrectionis
speret inuocare nomē dñi dei. **E**ā quippe socie
tatē hoim̄ p̄figuratur q̄ dicit. **E**go autē sicut oliua
fructifera in domo dei speraui in misericordia
dei. **V**anas autē glas famosi i fra noīs nō requi
rat. **B**t̄s ei vir cui^o ē nomē dñi spes ei^o: et nō re
spexit i vanitates et isanias falsas. p̄posit̄ itaq;
dus b^o ciuitatib^o vna i re hui^o sc̄l̄: alia i spe bitā
q̄ ex cōi q̄ apta ē in adā ianua mortalitatis egres
sis vt pcurrat et discurrat ad discretos p̄pos et
debitos fines: incipit dinūeratio tpm̄ in q̄ et alie
ḡnatiōes adijciūt̄ facta recapitulatiōe ex adā ex
cui^o origie dānata: veluti massa vna merite dā
nationi tradita: fecit deus alia in cōtumeliam
vasa ire: alia in honorē vasa misericordie: illis
reddēs qd̄ debet in pena: istis donās quod nō

Ps. 50

Eccl. 25

Gen. 9

Gen. 4

Ps. 4

Ps. 72

Ps. 51

Ps. 9

Rom.

debetur in gratia: vt ex ipsa etiā comparatōe
yaso:ū ire superna ciuitas discat que peregris
natur in terris: nō fidere libertate arbitrij sui s̄
speret inuocare nomen dñi dei: qm̄ volūtas in
natura q̄ facta est bona a bono deo: s̄ mutabil̄
ab imutabili: ex nihilo ab eo qui ē: ⁊ a bono pōt
declinare vt faciat malū: qd̄ sit libero arbitrio:
⁊ a malo vt faciat bonum: quod non fit sine di-
uino adiutorio. **Capitulum XXII.**

De itaq; libero volūtat̄ arbitrio: gñā
tione hūana p̄grediente atq; crescen-
te: facta est p̄mixtio ⁊ iniquitate p̄cipa-
ta quedā vtriusq; p̄fusio ciuitatis. qd̄ maluz a
sexu femineo cām rursus inuenit: nō quidē il-
lo mō quo ab initio. **Nō** em̄ cuiusq; etiā tūc fal-
lacia seducte ille femine psuasertunt peccatum
viris: s̄ ab initio q̄ p̄auis morib; fuerāt in ter-
rena ciuitate: id ē i terrigenaz societate: ama-
te sūt a filiis dei: ciuib; sc̄z peregrinant; in hoc
seculo alteri ciuitat; p̄ pulchritudine corpo-
rum: qd̄ bonū dei quidē donū ē: s̄ p̄p̄ea id lar-
gī etiā malis: ne magnū bonū videat bonis.
Deserto itaq; magno bono ⁊ bonoz p̄prio la-
psus est fact; ad bonū minimū: nō bonis p̄p̄iū
s̄ bonis malisq; cōe: ac sic filij dei: filiaz hoīm a-
more sūt capti: atq; vt eum iugib; fruere n̄t in
amore societate; frigene defluerūt: deserta pi-
etate quā in sancta societate seruabāt. **Sic** em̄
corpis pulchritudo a deo quidē factum: s̄ tpale
carnale infimū bonū male amat postposito dō
et̄no: in eterno sempiterno bono quēadmodū
iusticia deserta ⁊ aurū amat ab auar;: nullo pec-
cato auri s̄ hoīs ita se h̄z oīs creatura. **Lū** ei bo-
na sit: ⁊ bene pōt amari ⁊ male: bene sc̄z ordie
custodito: male autē ordine p̄turbato. **Ad** in
laude quidā creator; breuiter versibus dixit: hec
tua sūt: bona sūt: q; tu bon; ista creasti. **Nihil** no-
strū est in eis: nisi q; peccam; amantes. **Ordie**
neglecto p̄o te: qd̄ condit; abs te. **Creator** autē
si veraciter amet; hoc est si ip̄e nō aliō p̄ illo qd̄
nō est ip̄e amet; male amari nō pōt. **Hā** ⁊ amor
ip̄e ordinate amandus est q̄ bñ amat qd̄ aman-
dū ē: vt bene sit in nobis virtus q̄ viuif bñ. **Un̄**
mibi videf; q; diffinitio breuis ⁊ vera virtut; or-
do est amoris: p̄pter qd̄ in sancto cārico cārico
rum cātat sponsa xp̄i: ciuitas dei. **Ordinate** in
me caritate; **Huius** igit caritatis: hoc ē dilectio-
nis ⁊ amoris ordine p̄turbato: deuz filij dei ne-
glexerūt: ⁊ filias hoīm dilexerūt. **Quibus** duo-
bus noibus satis ciuitas vtraq; discernit. **Req;**
em̄ ⁊ illi nō erāt filij doīm p̄ naturā: s̄ aliud no-
men habere ceperant p̄ grām. **Hā** ⁊ in eadem
sc̄ptura vbi dicti sūt dilexisse filias hoīm filij dī
Idē dicti sūt etiā angeli dei. **Un̄** illos ml̄ti pu-
tāt nō hoīes fuisse s̄ āgelos. **Ca. XXIII.**

Uam questionē nos transeunter cōmēo-
ratur in tercio huius opis libro reliquimus
insolurā. **Utr;** possint angeli cū spūs sint
corpalliter coire cū feminis. **Scriptū** ē em̄ **Qui**
facit angelos suos spūs: id est eos q̄ natura spi-
ritus sūt facit esse angelos suos inuigendo eis
officiū nūciandi. **Qui** em̄ grece d̄r angelos: qd̄
nomen latina declinatione angelus phibet;
latina lingua nūcius interpretat. **Sed** vtrū eoz
corpa cōsequenter adiūxerit dicendo **Et** mini-
stros suos ignē ardētē: an q; caritate tāq; igne
spiritali feruere debeāt ministri eius: ambigūū
est: apparuisse tñ homib; angelos in talib; cor-
poribus q; nō solum videri verum etiā tangi
possent: eadem verissima scriptura testat. **Et**
qm̄ creberrima fama est multiq; se exptos: vel
ab eis q; experti essent: de quozū fide dubitan-
dum nō est audisse confirmant: siluanos ⁊ fau-
nos: quos vulgo incubos vocāt ip̄obos sepe
extitisse mulieribus: et eaz appetisse ac pegisse
p̄cubitū: ⁊ quosdā demones quos dufios galli
nūcupāt hanc assidue imundiciā ⁊ temprare ⁊
efficere: plures talesq; asseuerāt: vt hoc nega-
re impudētie videat. **Nō** hinc aliqd̄ audeo te-
mere diffinire: vtrum aliqui spiritus elemento
aereo corporati sunt: nam hoc elementū etiā
cū agitur flabello sensu corporis tactuq; sen-
tit; possint etiā hāc pati libidinē: vt quomodo
p̄nt sentientibus feminis misceant. **Dei** tñ ange-
los sanctos nullo mō illo tpe sic labi poruisse cre-
diderim: nec de his dixisse apostolū petruz. **Si**
em̄ de angelis peccatib; nō peccit; s̄ carcerib;
caligis inferi retrudēs tradidit in iudicio pu-
niēdos reseruati: s̄ poti; de illis q; p̄mū aposta-
tates a deo cū diabolo p̄ncipe suo ceciderūt: q;
p̄mū hoīm p̄ iuidiā serpentina fraude decepit
Angelos autē fuisse etiā dei hoīes nūcupatos:
eadē sc̄ptura sancta locupletissima testis ē. **Hā**
⁊ de iōāne sc̄ptū ē. **Eccē** mitto angelū meū an-
faciē tuā q; p̄parabit viā tuā. **Et** malachias pro-
pheta p̄p̄ia quadā: id est vbi p̄p̄ie sp̄rita gra di-
ctus ē āgel. **Ulex** h̄ mouet q̄sdā q; ex illis q; dicti
sūt angeli dei: ⁊ ex mulierib; q; amauerūt: nō
quasi hoīes gñis n̄i: s̄ gigātes legim; eē natos
q̄sido corpa hoīm modū n̄m lōge excedētia qd̄
etiā sup̄ cōmēorauit: nō etiā n̄ris t̄pib; nata sint.
Honne ante paucos annos cum romane vr-
bis quod a gothis factum est: appropinquaret
excidium: **Rome** fuit femina cum suo patre et
sua matre: que corpore quodammodo gigan-
te longe ceteris premineret. **Ad** quam vt
sendā mirabilis fiebat vsq; q; cursus. **Et** h̄
erat maxie admiratiōi q; ambo p̄ntes ei; nec
saltē tā longihoīes erant q; longissimos vidē
confueuim;. **Potuerunt** ergo gigātes nasci ⁊

Ps 103

Ibidem

2. Pe. 2.

Matth. 11

Matth. 3

Ant. 2.

priusq; filij dei q; et angeli dei dicti sūt: filiiab^o ho-
 minū: hoc est fm hoīem viuentiū miscerent: filij scz seth filiabus cayn. **Hā** et canonica sc̄ptu-
 ra sic loquit: in quo libro hec legim^o: cui^o verba
Gen. 6. ista sūt. **Et factū est postq; ceperūt hoīes mul-
 ti fieri sup terrā: et filie nate sūt illis: vidētes an-
 geli dei filias hoīm: q; bone sūt: sumpserūt sibi
 vxores ex oībus q̄s elegerāt. Et dixit dñs de^o.
 Nō pmanebit spūs meus in hoībus his in eter-
 nū: ppter qd̄ caro sūt. Erūt aut̄ dies eoz cētū
 viginti annū. Gigantes aut̄ erāt sup terrā in die-
 bus illis. Et post illud cū intrarent filij dei ad
 filias hoīm: et generabāt sibi: illi erāt gigantes
 a seculo hoīes noiati. Hec libri verba diuini sa-
 tis indicāt iā illis diebus fuisse gigantes super
 terrā: quando filij dei acceperūt vxores filias
 hominū: cū eas amarent bonas: id ē pulchras.
Ad s̄uetudo q̄ppe scripture huius ē: etiā specio-
 sos corpe: bonos vocare. **Sed** et postq; hoc fa-
 ctū est: nati sūt gigantes. **Sic** em̄ ait. **Gigātes**
Ibidem. aut̄ erāt sup terrā i diebus illis. **Et** post illud **Qu**
 intraret filij dei ad filias hoīm. **Ergo** et añ in il-
 lis diebus et post illud. **Quod** aut̄ ait: et genera-
 bant sibi: satis ostendit q; prius anteq; sic ca-
 derēt filij dei: deo generabant nō sibi: id est nō
 domināte sibi libidine cocūdi: s̄ seruiēte officio
 ppagandi: nō familiā fastus sūt: s̄ ciues ci-
 uitaris dei: quibus annūciauerāt tanq; angeli
 dei vt ponerēt in deo spem suā similes illi^o q; na-
 tus est de seth filij^o resurrectōis: et sperauit iuo-
 care nomen dñi dei: in qua spe essent cum suis
 posteris coheredes eternoꝝ bonoꝝ: et sub deo
 p̄fessores filioꝝ. **Nō** aut̄ illos ita fuisse āgelos dī
 vt hoīes nō essent sic quidā putant: s̄ hoīes p̄-
 culdubio fuisse scriptura ip̄a sine vlla ambigui-
 tate declarat. **Qu** em̄ p̄missū esset q; vidētes an-
 geli dei filias hoīm quia bone sunt. sumpserūt
Gene. 6. sibi vxores ex oībus quas elegerāt: mox ad-
 iunctū est. **Et** dixit dñs de^o. **Nō** pmanebit spūs
 meus in hominibus his in eternū: ppter q; caro
 sūt. **Spūs** dī q̄ppe fuit facti āgeli dei: et filij dei
 s̄ declinando ad inferiora: hoīes dicunt nōmē
 nāe: non gratie: dicunt et caro desertores spūs
 et deserendo deserti. **Et** septuaginta quidē: inf-
 pretes et angelos dei dixerūt istos et filios dei:
 qd̄ quidā etiā non oīnes codices h̄nt: nā quidā
 nisi filios dei: nō h̄nt. **Aquila** aut̄ quē interp̄tes
 iudei ceteris antepōnūt: nō angelos dei nec fi-
 lios dei: s̄ filios deoz interp̄tatus ē. **Utrūq;** au-
 tem verū est. **Hā** et filij dei erāt: sub quo p̄feso-
 rum patrū etiā fratres erāt: filij deoz: quoniam
 a dijs geniti erāt: cū quib^o etiā ip̄i dij erāt iuxta
 illud psalmi. **Ego** dixi dij estis: et filij excelsi oēs
Ps. 81. **Verito** em̄ credunt septuaginta interp̄tes ac-**

cepisse. ppheticū sp̄itū vt si qd̄ eius aucte muta-
 rēt atq; aliter q̄s erat qd̄ interp̄tabant dicerent
 neq; hoc diuinitus esse dictū dubitaret. **Quis**
 hoc in hebreo esse phibeat ambiguit: vt et filij
 dei et filij deoz posset interp̄tari. **Omittam** igitur
 earū scripturaz fabulas que apocriphe nū-
 cupant eo q; eaz occulta origo nō claruit p̄f̄s
 a quibus vsq; ad nos auctoritas veracium scri-
 pturaz certissima et notissima successione per-
 uenit. **In** his aut̄ apocrip̄is et si inuenitur ali-
 qua veritas: tñ prop̄ multa falsa nulla ē cano-
 nica auctas. **Scriptisse** qd̄cō nōn illa diuina enoch
 illū septimū ab adā negare nō possum^o: cū hoc
 in epla canonica iudas apl̄s dicat. **Sed** nō fru-
 stra nō sūt in eo canone scripturaz q; seruabat
 in templo hebrei populi succedentiū diligētia
 sacerdotū. **Cur** aut̄ hoc nisi q; ob antiq̄tatem
 suspecte fidei iudicata sūt: nec vtz hec essent q;
 ille scripsisset poterat inueniri: nō talib^o p̄ferē-
 tibus q; ea per seriez successione repirent rite
 seruasse. **Unde** illa que sub ei^o nomie p̄ferunt
 etiā cōtinent istas de gigātib^o fabulas: q; nō
 habuerūt homines p̄f̄es: recte a prudentib^o iudicant
 nō ipsi^o esse credenda: sic multa sub no-
 nib^o et aloꝝ p̄phaz: et recentiora sub nomibus
 apostoloꝝ ab hereticis p̄ferūt: q; oīnia sub no-
 mine apocrip̄hoꝝ ab auctoritate canonica di-
 ligēti examinatione remota sūt. **Igit** fm̄ scriptu-
 ras canonicas hebreas atq; xp̄ianas: multos gi-
 gantes ante diluuiū fuisse dubiū nō est: et hos
 fuisse ciues frigenē societatis hominū: dei aut
 filios q; fm̄ carnē de seth ppagati sūt in hāc so-
 cietatē deserta iusticia declinasse. **Hec** mirādū
 est q; etiā de ip̄is gigantes nasci potuerūt. **Re-
 q; em̄** oēs gigantes fuerūt: s̄ magis multivitiq;
 tūc fuerūt: q; post diluuiū tp̄ibus ceteris: quos
 propterea creare placuit creatori: vt etiā hinc
 ostenderet nō solū pulchritudines: verū etiā
 magnitudines et fortitudines corpoꝝ non ma-
 gnipendendas esse sapienti: q; spiritalibus atq;
 imortalib^o longe meliorib^o atq; firmiorib^o et bo-
 noꝝ p̄p̄is: nō bonoꝝ malozūq; cōmunib^o bea-
 tificat bonis. **Quā** rē ali^o propheta cōmēdans
 ait. **Ibi** fuerūt gigātes illi noiati: q; ab initio
 fuerūt staturosi: scientes preliū. **Non** hos ele-
 git dñs: nec viā scientiē dedit illis: s̄ interierūt
 quia nō habuerunt scientiā: perierunt ppter
 inconsiderantiā. **Ca. XXIII.**
Quod aut̄ dixit deus. **Erunt** dies eoz
 q; centū viginti annū. **Non** sic accipien- **Gen. 6.**
 dum ē: quasi p̄nunciatum sit post h̄ ho-
 mīes centum viginti annos viuendo nō trans-
 gredi: cū et post diluuiū etiā quingentos excels-
 sisse quēnamus. **Sed** intelligendū est h̄ deuz

Baruch
 Gen. 6
 Ps. 81

diuise: cū circa finē q̄ng: n̄toꝝ annoꝝ cēt noe
id est q̄dringentos octoginta uite annos age
ret quos more suo scriptura q̄ngentos vocat:
noie totus maximā prem̄ plerūq; significans:
sexcētesimo quippe anno uite noe: sc̄do mense
factū ē diluuiū: ac sic centū viginti anni predi
ca sūt futuri uite hominū pituroꝝ q̄bus trans
actis diluuiū delectent. **Rec** frustra credit sic fa
ctum esse diluuiū: iā nō inuentis in terra q̄ non
erant digni tali morte defungi: q̄ impios vindi
catum ē: nō q̄ hic q̄c̄q; bonis q̄nq; moritur: ta
le genus mortis faciat aliqd q̄ eis possit obeē
post mortē. **Verū** tñ null' eorū a diluuiū mor
tuus est q̄s de semine seth ppagatos sc̄a sc̄ptu
ra cōmemorat. **Sic** aut̄ diuinit' diluuij causa
narrat. **U**idens inq̄t dñs deus q; multiplicare
sunt malicie hoim sup terrā: et q; vnusq; cogi
tat in corde suo diligens sup maligna oēs dies
cogitauit q; fecit hoim sup terrā et recogitauit
et dixit de'. **Delebo** hoim quē feci a facie ter
re ab hoie vsq; ad pec': et a repētib' vsq; ad vo
latilia cel: q; irat' sum qm̄ feci eos. **La. XXV.**

Gene. 6.

Radei nō p̄urbatio animi ei' ē: s̄ iu
diciū q̄ irrogat̄ pena pctō. **Logitatio**
verō ei': et recogitatio mutādarū rez
ē inmutabilis rō. **Re**q; em̄ sic hoim ita deū cu
iūq; facti sui penitet: cui' est de oib' oīno reb'
tam fixa snia q̄ certa p̄scientia. **S**z si nō vtatur
sc̄ptura talib' verbis: nō se q̄dāmō familiaris
insinuabit oīm generi hoim q̄b' vult eē p̄sultuz
vt et terreat supbiētes: et excitet negligētes: et
exerceat q̄rētes: et alar intelligētes. **Q**d nō fa
ceret si nō se p̄us inclinaret: et q̄dāmō descēde
ret adiacētes. **Q**d aut̄ etiā interitū oīm aialū
terrenoꝝ volatiliūq; denūciat: magnitudinez
future cladis effat: nō aiantib' rōnis expritibus
tanq; et ip̄a peccauerint minat̄ exitium.

Am verō q; noe ho
mini iusto: et sicut de illo sc̄ptura veri
dica loq̄t in sua gn̄atōe p̄fecto: nō vti

La. XXVI

q; sicut p̄ficiendi sunt ciues ciuitatis dei in illa
imortalitate q̄ equabunt̄ angelis dei: s̄ sic esse
p̄nt in hac p̄grinatione p̄fecti: impar deus vt
arcā faciat in qua cū suis: i. vxore: filijs et nuri
bus et cū aialib' q̄ ad illū ex dei p̄cepto in arcā
ingressa sunt liberare a diluuij vastitate: p̄cul
dubio figura est p̄grinatōis in h̄ sectō ciuitatis
dei h̄ ē ecclie q̄ fit salua p̄ lignū in quo p̄pendit
mediator dei et hoim: hō x̄ps iesus. **H**ā et mēsu
re ip̄e lōgitudinis altitudinis latitudinisq; ei'
significans corp' hūanū: in cui' veritate ad ho
mines p̄nūciat' ē ventur' et venit. **H**ūani q̄ppe
corp'is longitudo a vertice vsq; ad vestigia feri
es tñ habet q̄ latitudo q̄ est ab vno latere ad

Ibidem.

Ibi. 2.

alterū latūs: et decies tñ q̄ altitudo: cui' altitu
dinis mēsurā ē in latere a dorso vsq; ad ventrē
velut si iacentē hoim mentaris supinū seu pro
num: sexies tñ long' ē a capite vsq; ad pedes:
q̄ lat' a dextera in sinistra: vel a sinistra in dextrā
et decies q̄ alt' a terra. **U**n̄ facta ē arca trecen
torū in longitudine cubitorū: et q̄nq; ginta in la
titudine: et triginta in altitudine. **E**t qd ostium
in latere accepit p̄fecto illud est vuln' qm̄ latus
crucifixi lancea p̄orātū ē. **H**ac q̄ppe ad illū veni
entes ingrediunt': q; inde sacra manarunt q̄b'
credētes inuitant'. **E**t qd de lignis q̄drat' fieri
iubet: vndiq; stabilē vitā sc̄oz significat. **Q**ua
cūq; em̄ verter' q̄dratū stabit. **E**t ceta q̄ in eius
dem arce p̄structioe dicunt: ecclesiasticarum si
gna sunt rerū. **S**z eā nūc p̄seq longū ē: et h̄ tam
fecim' in ope: qd aduersus faustū manicheum
sc̄psim': negatē in libris hebreozū aliqd de x̄po
eē p̄phatū. **E**t fieri qdē p̄t vt et nob' q̄spā et ali
us alio exponat hec apt': dū tñ ea q̄ dicunt̄ ad
hāc de q̄ loq̄mur dei ciuitatē in hoc seculo ma
ligno tanq; in diluuiū p̄grinatē oīa referant:
si ab eius sensu q̄ ista cōscripsit nō vult lōge ab
errare q̄ exponit. **E**xpl' ḡra: velut si quispiam
qd hic scriptū est: **A**rce inferiora bicamerata et
tricamerata facies ea: nō q; ego in illo ope dixi
velit intelligi: q; ex oīm' gentib' ecclia cōgre
gatur: bicameratā dictā p̄pter duo genera ho
minū circūcisionē sc̄z et p̄putiū: q̄s ap̄lus et alio
mō dic' iudeos et grecos. **T**ricameratā vō eo q;
ostes gentes de tribus filijs noe post diluuij
repate sūt: s̄ aliud dicat aliqd qd a fidei regula
nō sit alienū. **H**ā qm̄ nō solum in inferioribus
mansiones habere arcam voluit: verum etiam
in superioribus: et hec dixit bicamerata: et in su
perioribus superiorum: et hec appellauit trica
merata: vt ab imo fursū x̄ps tertia p̄urgeret
habitatio: p̄nt hec intelligi et illa tria q̄ cōmen
dat ap̄ls: fides: spes: charitas: p̄nt etiā m̄to cō
uenientius tres ille vbertates euāgelice: trice
na: sexagena: cētena: vt in infimo habiter pudī
citia cōiugalis: supra vidualis: atq; hac supior
virginalis: et si qd meli' fm̄ fidē ciuitatis huius
intelligi et dici p̄t. **H**oc etiā de ceteris q̄ hic ex
ponēda sunt dixerim: q; et si nō vno differuntur
modo: ad vnā tñ catholice fidei p̄cordiā reuocā
da sunt.

Roma. 3

Loz. 13

La. XXVII.

On tñ q̄sq; putare debet: aut frustra
h̄ eē p̄sc̄pta: aut tñmō rez gestarū ve
ritatē: sine vllis allegozicis significati
onibus hic esse q̄redā: aut ecōtrario h̄ oīno ge
sta nō esse: s̄ solas esse verboꝝ figuras: aut q̄c
qd illud ē: nequaq; ad p̄phiam ecclie pertine
re. **Q**uis em̄ nisi mēte peruersus inaniter scri
f

pros esse cōtendat libros p annoꝝ milia tanta religione: et tam ordinate successionis obfuan-
 tia custoditos: aut solas res gestas illic intuen-
 das: vbi certe vt alia omittā: si nūerositas aiali-
 um cogebat arce tantā fieri magnitudinē imū-
 da bina: et munda septena intromitti aialia: qd
 cogebat cū equali numero possent vtraqꝫ fua-
 ri: Aut v: ro de^o q ppter repandū genus fuan-
 da pcepit: eo modo illa quo instituerat restitue-
 re nō valebat: Qui vero nō esse gesta: s̄ solas
 rez significandarū figuras esse p̄tendū: p̄mūz
 opinant̄ tā magnū fieri nō potuisse diluuiuz: vt
 altissimos montes q̄ndecim cubitū aqua crescē-
 do trāscēderet: ppter olympi verticē montē: su-
 pra quā phibent̄ nubes nō posse p̄scendere: q̄
 tam sublimis q̄ celū sit vt nō ibi sit aer iste cras-
 sior: vbi venti nebule imbrēs q̄ gignunt: nec at-
 tendunt oīem elementorū crassissimā terrā ibi
 esse potuisse. An forte negant eē terrā verticēz
 montis. Cur igit̄ vsqꝫ ad illa celi spacia terris
 exaltari licuisset: et aq̄s exaltari nō licuisse cōtē-
 dunt: cū isti mensores et pensores elementorū
 aquas terris phibeant supiores atqꝫ leuiores?
 Quid itaqꝫ rōnis afferūt: q̄re terra grauior et
 inferior locum celi trāq̄llioris inuaserit p volu-
 mina tot annoꝝ: et aqua leuior ac supior per
 missa nō sit h̄ facere: saltē ad tēpus exiguū? Di-
 cunt etiā nō potuisse capere arce illi^o q̄ritatem
 aialiuꝫ genera tā multa in vtroqꝫ sexu: bina de
 imūdis: septena de mūdis. Qui mihi vidētur
 nō cōputare nisi trecenta cubita longitudinis
 et latitudinis q̄ndēginta: triginta altitudinis: nec
 cogitare aliō t̄m esse in superiorib^o: itemqꝫ ali-
 ud t̄m in superiorib^o superioroꝝ: ac p h̄ ter ducta
 illa cubita fieri nōgēta p longū: centū q̄nqua-
 ginta p latū: nonaginta p altum. Si aut̄ cogite-
 mus qd̄ origenes nō inelegāter astruxit: moy-
 sen sc̄z hoīem dei eruditū: sicut scriptū est omī
 sapiētia egyptioꝝ q̄ geometricā dilexerūt: geo-
 metrica cubita significare potuisse: vbi vnum
 q̄stū sex n̄ra valere assueuerant: q̄s non videat
 q̄stū rerū cape potuit illa magnitudo? Nā illud
 qd̄ disputāt tante magnitudinis arcā nō potu-
 isse cōpingi ineptissime calūnianē: cū sciāt im-
 menses v: bes fuisse cōstructas: nec attendunt
 centū annos qd̄ arca illa est fabricata: nisi for-
 te lapis lapidi adherere pōt sola calce coniun-
 ctus: vt murus p tot milia circūagat: et lignū li-
 gno p sustudines epiros clauos glutē bitumīs
 nō pōt adherere vt fabricaret arca: nō curuis
 sed rectis lineis longe lateqꝫ pōt recta: quā nul-
 lus in mare mittat conat^o hoīm: s̄ leuet vnda
 cum venerit naturali ordine pondēz: magisqꝫ
 diuina puidētia q̄ humana prudentia natan-

tem gubernet: ne incurrat vbiqꝫ naufragiū.
 Quod aut̄ scrupulosissime queri solet de minu-
 tissimis bestiolis: non solū quales sunt mures et
 stelliones: verū etiam quales locuste scarabei:
 musce deniqꝫ et pulices: vtz nō amplioris nūe-
 ri in arca illa fuerint: q̄ q̄ est definit^o: cū h̄ impa-
 ret deus: p̄us admonendi sūt q̄s hec mouēt: sic
 accipiendū eē qd̄ dictū ē. Que reptant sup̄ terrā
 vt necesse nō fuerit conseruari in arca q̄ p̄t in
 aquis viuere: nō solū merfa sicut pisces: verū
 etiā sup̄natactia: sic multe alites. Deinde cuz
 d̄: **M**asculus et femina erūt: p̄fecto intelligē
 ad reparandū gen^o dici: ac p hoc nec illa neces-
 se fuerat ibi esse q̄ p̄t sine cōcubitu d̄ quibusqꝫ
 rebus vel rez corruptionib^o nasci vel si fuerūt
 sicut in domib^o esse cōsueuerūt sine vllō nūero
 definito esse potuisse: aut si mysteriū sacratissi-
 mū qd̄ agebat: et tante rei figura etiā in verita-
 te facti aliter nō posset impleri: nisi vt omīa ibi
 certo illo nūero essent que viuere in aquis na-
 tura phibente nō possent: nō fuit ista cura illi^o
 hoīs: vllorū hominū: sed diuīa. Nō em̄ ea noc-
 capra intromittebat: s̄ venientia et intrantia p
 mittebat. Ad h̄ em̄ valet qd̄ dictū ē. Intra bunt
 ad te: nō sc̄z hoīs actu: s̄ dei nutu: ita sane vt nō
 illic fuisse credenda sint: q̄ sexu carēt. Prescri-
 ptū est em̄ atqꝫ definitū: mascul^o et femina erunt
Alia sūt q̄ppe q̄ d̄ q̄busqꝫ rebus sine cōcubitu ita
 nascunt̄ vt postea cōcūbāt et generēt sic musce
 alia vō in q̄bus nihil sit maris et femine sic apes
Ea poro q̄ sich h̄nt sexū vt nō h̄ant fetū sic mu-
 li et mule: mirū si ibi fuerūt: ac nō poti^o parētes
 eorū ibi fuisse suffecerit: eq̄nū videlicet atqꝫ asi-
 ninū gen^o: et si aliq̄ alia sūt q̄ cōmixtione diuer-
 si generis gen^o aliq̄d̄ gignūt. S̄z et si h̄ ad myste-
 riū p̄tinebat: ibi erāt. Habet ei et h̄ gen^o mascu-
 lū et feminā. Solet etiā mouere nō nullos gene-
 ra escarū q̄ illic habere poterāt aialia q̄ nō nisi
 carne vesci putant̄ vtz p̄ter nūerū ibi fuerit si-
 ne trāsgressione mandati q̄ aliorū alēdoꝝ neci-
 tas illic coegisset includi: an vō qd̄ poti^o est cre-
 dendū p̄ter carnes aliqua alimenta esse potue-
 rūt: q̄ oib^o p̄uenirēt. Houim^o em̄ q̄ multa ania-
 lia q̄bus caro cib^o ē frugib^o pomisqꝫ vescant̄ et
 maxime fico atqꝫ castaneis. Quid ḡ mirū si vir
 ille sapiens et iust^o etiā diuinitus admonit^o: qd̄
 cuiqꝫ cōgrueret sine carnibus aptā cuiqꝫ gene-
 ri alimonia p̄parauit et recondidit. Quid ē aut̄
 quo vesci nō cogeret fames: aut qd̄ nō suaue-
 ac salubre facere posset deus: qui etiā vt sine ci-
 bo viuerēt diuīa facilitate donaret: nisi vt pas-
 cerent̄ etiā hoc implende figure tanti mysterij
 p̄ueniret. Nō aut̄ ad p̄figurandā ecclesiam p̄ti-
 nere tā multiplicia rez signa gesta: nisi fuerit

Gene. 7.

Gen. 7.

cōtētiōsus: nemo p̄mittit̄ opinari. Jā em̄ gētes
ita ecclesiā repleuerūt: mundiōz ⁊ imundi: do-
nec cērtū pueniat̄ ad finē: ita ei⁹ vn̄itatis q̄daz
cōpagine cōtinēt: vt ex h̄ vno māifestissimo ē
de ceteris q̄ obscuri⁹ aliquāto dicta sūt: ⁊ diffi-
cilius agnosci queūt: dubitari fas nō sit. Que
cū ita sint: sic nec inaniter ista esse cōsc̄pta puta-
re cū gesta sint: nec sola dicta esse significatiua
nō facta: nec aliena esse ab ecclesia significāda
p̄babilit̄ dici p̄t: s̄ magis credēdū ē et sapient̄ eē
mēoz iēf̄isq; mādata ⁊ gesta eē ⁊ significare ali-
qd: ⁊ ip̄m aliqd ad p̄figurādā ecclesiā prinē. Jā
vsq; ad hūc articulū p̄ductus liber iste claudē-
dus ē: vt ambaz ciuitatuz cursus terrene scz et
fm̄hoiem viuētis: ⁊ celestis fm̄ deū post dilu-
uium: et deiceps in reb⁹ p̄sequētib⁹ requiratur.

Explicitus est liber q̄ntusdecimus.
Incipiūt capitula libri decimiseptimi.

- i ¶ An post diluuiū a noe vsq; ad abraā aliq̄
familie fm̄ deū viuētū repiantur.
- ii ¶ Quid i filiis noe p̄pheticē fuerit p̄figura
- iii ¶ De generibus triū filioz noe (tum
- iiii ¶ De diuersitate linguaz p̄incipioz babi-
lonis.
- v ¶ De descensioē dñi ad confundendaz lin-
guam edificantium turrim.
- vi ¶ Qualis intelligenda sit locutio qua de⁹
angelis loquitur:
- vii ¶ An om̄ne bestiaz gen⁹ etiā remotissime a
fris insule ex eo nūero acceperunt: q̄
in arca diluuii inundatione feruat̄ ē.
- viii ¶ An ex p̄pagine adā vel filioz noe q̄dam
genera hoim̄ mōstruosa p̄dierint.
- ix ¶ An inferiorē p̄tē fr̄e q̄ n̄ ē habitatiōi p̄traria
est antipodas h̄re credendum sit.
- x ¶ De ḡn̄atione sem̄: in cui⁹ p̄genie tendēs
ad abraā ciuitat⁹ dei ordo dirigitur.
- xi ¶ Quēa p̄mittus lingua in vsu hoim̄ fuerit
que postea hebreā ab heber nomine
nūcupata est: ⁊ in cui⁹ familia reman-
sit cū diuersitas eēt facta linguarum.
- xii ¶ De articulo t̄pis in abraā: a q̄ sancte suc-
cessionis nouus ordo contextitur.
- xiii ¶ Quē rō fecisse videatur: vt in trāsmigra-
tione thare qua chaldeos deserēs in
mesopotamiā transiuit: nulla filij ei⁹
nacho: facta sit mentio.
- xiiii ¶ De annis thare qui in charra vite temp⁹
impleuit
- xv ¶ De tempore p̄missionis abraē: qua fm̄

- preceptū dei exiuit de charra.
- xvi ¶ De ordine ⁊ qualitate p̄missionū dei q̄
ad abraam facte sunt.
- xvii ¶ De tribus excellentiorib⁹ gentiū regnis
quoz: id est assyrioz iam abraam sub-
limius eminebat.
- xviii ¶ De iterato alloquio dei ad abraā q̄ ei ⁊ se-
mini ei⁹ chanaan terra p̄mittitur.
- xix ¶ De sare pudicitia in egypto p̄dium custo-
dita: quā abraam non vxorem suam
esse dixerat: s̄ sororem.
- xx ¶ De secessioē loth ⁊ abraē: que illis salua
caritate complacuit.
- xxi ¶ De tertia p̄missioē dī q̄ fr̄a chanaā abraē
⁊ semini ei⁹ in p̄petuū pollicetur.
- xxii ¶ De sup̄aris ab abraā hostibus sodomoz
quando loth de captiuitate eripuit: ⁊
a melchisedech sacerdote b̄ndict⁹ est
- xxiii ¶ De verbo dñi ad abraam: quo ei p̄mittit̄
fm̄ multitudinē stellarū multiplican-
da posteritas: qd̄ credens iustificat⁹ ē
adhuc in p̄pucio constitutus.
- xxiiii ¶ De significatione sacrificij qd̄ abraam of-
ferre p̄ceptus est: cuz poposcisset: vt
de his que crederet doceretur.
- xxv ¶ De agar ancilla sare quā eadē sara abraē
voluit esse concubinam.
- xxvi ¶ De testificatione ad abraam: q̄ eidē seni
⁊ sterili sara filiū spondit: p̄femq; eū
gentiū statuit ⁊ p̄missi fides sacro
circūcisionis obsignatur.
- xxvii ¶ De masculo qui si octauo die n̄ fuerit cir-
cūcisus perit aia eius: quia testamen-
tum dei dissipauit.
- xxviii ¶ De cōmutatione noim̄ abraē ⁊ sarai q̄ cū
ob vn̄ius sterilitatē ob vtriusq; asit se-
nectutē generare nō possent munus
fecunditatis adepti sunt.
- xxix ¶ De tribus viris vsq; angelis: in quibus ad
quercū mambze apparuisse abraē do-
minus manifestatur.
- xxx ¶ De loth a sodomis liberato: atq; eisdem
celesti igne consumptis ⁊ de abime-
lech cuius concupiscentia castitati sa-
re nocere non potuit.
- xxxi ¶ De itaac fm̄ p̄missionē nato: cuius nomē
ex risu vtriusq; parentis ē inditum.
- xxxii ¶ De obedientia ⁊ fide abraē: qua per ob-
lationem immolandi filij p̄batus est:
⁊ de morte sare.
- xxxiii ¶ De rebecca nepte nacho: quaz isaac ac-
cepit vxorem.
- xxxiiii ¶ Quid intelligendū sit in eo qd̄ abraam
post mortē sare accepit vxorē ceturā.